4.3.

Cobertura social

O SISTEMA DE PROTECCIÓN SOCIAL é un elemento fundamental de cohesión e de diminución das desigualdades. Esta función é especialmente relevante en territorios como Galicia, onde a súa estrutura económica e demográfica determinan que as prestacións e subsidios sociais sexan a principal fonte de rendas de moitos fogares. Neste senso, a *Enquisa estrutural a fogares* do IGE mostra como a 31 de decembro de 2015, en torno ao 32% dos fogares galegos (372.475 fogares) recibían exclusivamente ingresos procedentes de prestacións, e no 44,7% dos fogares galegos a prestación é a principal fonte de ingresos, porcentaxe que ascende ata o 53,7% nos concellos con menos de 10.000 habitantes. A principal partida de gasto do sistema da Seguridade Social son as prestacións contributivas, financiadas a través das cotizacións sociais de empresas e traballadores. Dentro das prestacións contributivas, as máis importantes son as pensións contributivas, en concreto as pensións de xubilación.

Estes datos revelan a importancia do sistema de protección social en Galicia, onde no 44,4% dos fogares os ingresos por prestacións representan máis dun 50% do total.

O número de beneficiarios de pensións contributivas, non contributivas e prestacións por desemprego acada en Galicia no ano 2016 as 897.980 persoas, 7.591 beneficiarios menos que no ano anterior. Fronte ao incremento de 4.200 beneficiarios de pensións contributivas, diminúen lixeiramente os de pensións non contributivas, con 970 menos, así como, un ano máis de xeito especialmente notable, os beneficiarios de prestacións por desemprego, cunha redución de 10.821 persoas.

O importe medio das pensións contributivas en Galicia no ano 2016 foi de 762,64 €/mes, o segundo máis baixo de todas as CCAA, só superior ao importe medio en Estremadura. O diferencial coa media estatal aumenta dos 138,7 euros no ano 2015 aos 140,9 no ano 2016.

O proxecto de Lei de Orzamentos Xerais do Estado para o ano 2017 e o Real Decreto 746/2016, de 30 de decembro, sobre revalorización e complementos de pensións de clases pasivas e sobre revalorización das pensións do sistema da Seguridade Social e doutras prestacións sociais públicas para o exercicio 2017, fixan a revalorización do 0,25% das pensións de incapacidade permanente, xubilación, viuvez e orfandade e favor familiar na súa modalidade contributiva.

Prestacións 2015-16: distribución segundo tipo de cobertura

	número		importe medio	
	2015	2016	2015	2016
Pensións contributivas	*(medias anuais, en miles)*		*(en € / mes)*	
Total	750,7	754,9	748,08	762,64
Incapacidade permanente	68,5	69,0	816,0	825,4
Xubilación	465,5	468,6	847,5	866,2
Viúvez	186,8	187,1	533,3	540,2
Orfandade e favor familiar	29,9	30,1	385,9	390,1
Pensións non contributivas				
Total	42,2	41,3		
Invalidez	15,9	15,6	390,5	394,8
Xubilación	26,3	25,7	355,0	355,4
LISMI	0,7	0,6		
Prestacións por desemprego *	*(datos a 31-12 , en miles)*			
Total	112,6	101,8		
Contributivas	47,5	44,5	785,4	793,5
Subsidios	52,6	45,6	426,0	426,0
Renta activa de inserción	11,7	11,0	426,0	426,0
programa de activación para o emprego	0,9	0,7	426,0	426,0
	(beneficiarios anuais)			
RISGA	9.713	10.761	430,61	
AES	2.781	2.934	1.154,16	

(*) A contía media das prestacións asistenciais (subsidios, renda agraria, RAI e PAE), é do 80% do IPREM=426,00 euros (14,20 € x 30 días)
LISMI: Lei de integración social do minusválido
RISGA: Renda de integración social de Galicia
AES: Axudas de emerxencia social
Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social e Consellería de Política Social.

4.3.1.

Ao longo do presente capítulo analízanse as prestacións económicas dos beneficiarios de pensións contributivas, non contributivas e prestacións por desemprego.

Pensións contributivas

Tal como se sinala anteriormente, as pensións contributivas son a principal partida de gasto do sistema da Seguridade Social. As pensións contributivas defínense como prestacións económicas, xeralmente de duración indefinida, cuxa concesión está supeditada normalmente a unha previa relación xurídica coa Seguridade Social, e cuxa contía ven determinada polas aportacións efectuadas por traballador e empresario, se se trata de traballadores por conta allea, durante o período considerado aos efectos da base reguladora da pensión de que se trate.

O número de pensións contributivas da Seguridade Social en Galicia, volve a medrar lixeiramente no ano 2016, para acadar as 754.900 pensións, un 0,6% máis que no ano anterior (1,1% de incremento medio no conxunto do Estado). O seu importe medio ascende a 762,64 euros ao mes, 140,9 euros inferior ao rexistrado de media no conxunto do Estado, o que sitúa a Galicia como a segunda Comunidade Autónoma cun importe medio das pensións contributivas máis baixo tras Estremadura. En relación ao ano anterior, o importe medio en Galicia medra un 1,9%, igual que a media española.

En Galicia localízanse o 8% do total de pensións contributivas do Estado, o que sitúa a nosa Comunidade como a quinta por número deste tipo de pensións, por detrás de Cataluña, Andalucía, Madrid e a C. Valenciana (co 17,9%, 16%, 11,7% e 10,2% do total respectivamente).

Dentro da acción protectora do Réxime Xeral e dos Réximes Especiais da Seguridade Social, nas pensión contributivas inclúense as pensións por xubilación, por incapacidade permanente, total, absoluta e gran invalidez, e as pensións por falecemento, viuvez, orfandade e en favor de familiares.

Pensións contributivas en Galicia e España 2015-16: distribución segundo clase

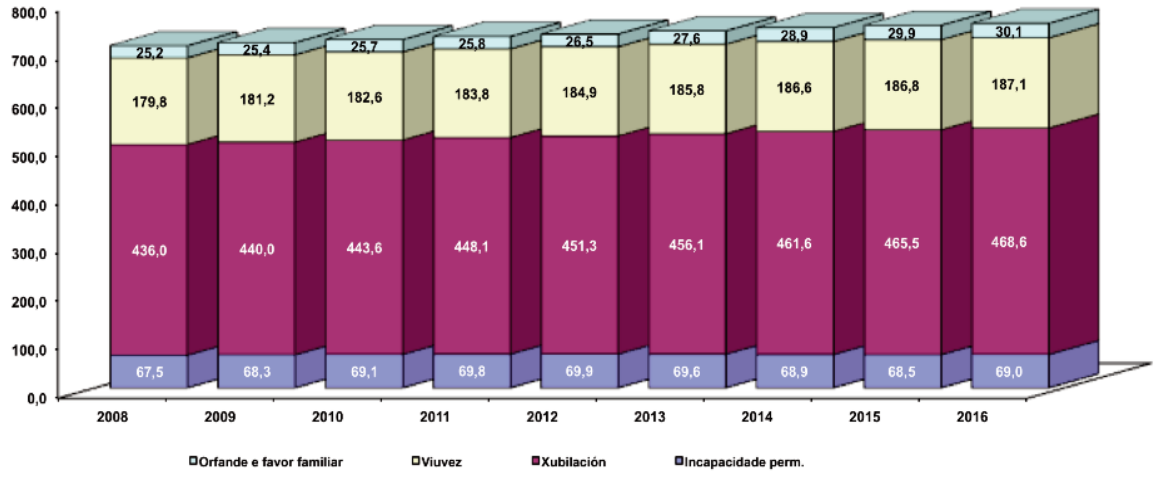
	Galicia			España			G / E	
	2015	2016	16/15	2015	2016	16/15	2015	2016
Totais								
número	750,7	754,9	0,6	9.304,6	9.409,2	1,1	8,1	8,0
importe medio	748,08	762,64	1,9	886,80	903,56	1,9	84,4	84,4
Incapacidade permanente								
número	68,5	69,0	0,7	931,67	938,34	0,7	7,4	7,4
importe medio	816,01	825,41	1,2	923,28	929,69	0,7	88,4	88,8
Xubilación								
número	465,5	468,6	0,7	5.641,9	5.732,0	1,6	8,3	8,2
importe medio	847,51	866,17	2,2	1.021,2	1.042,65	2,1	83,0	83,1
Viuvez								
número	186,8	187,1	0,2	2.353,3	2.358,7	0,2	7,9	7,9
importe medio	533,26	540,15	1,3	630,6	637,87	1,2	84,6	84,7
Orfandade e favor familiar								
número	29,9	30,1	0,7	377,72	380,2	0,7	7,9	7,9
importe medio	385,89	390,10	1,1	385,54	390,38	1,3	100,1	99,9

(1) o número de pensións está en miles; os importes medios, en euros/mes

Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, *Pensiones contributivas del sistema de la Seguridad Social*

4.3.2.

Pensións contributivas 2008-16(1): distribución segundo clase de pensión

(1) medias anuais, en miles

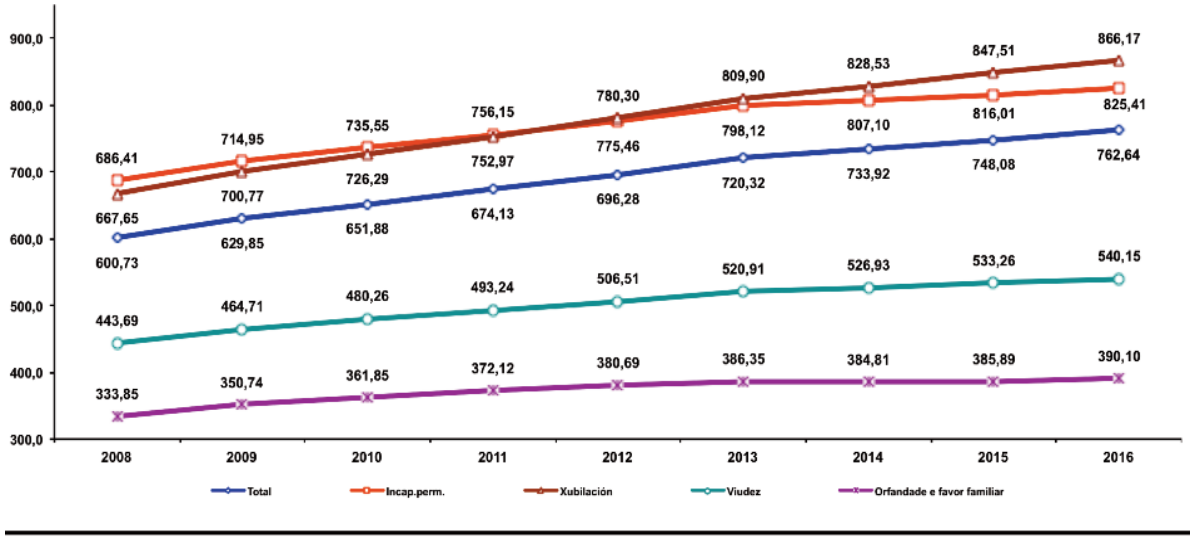
Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, *Pensiones contributivas del sistema de la Seguridad Social*

4.3.3.

Tal como se deduce do **cadro 4.3.2.,** as pensións de xubilación, co 62,1% do total, son as que acollen ao maior número de beneficiarios e o importe medio máis elevado. No ano 2016, o número de beneficiarios de pensións contributivas por xubilación en Galicia foi de 468.600 persoas, tres mil cen beneficiarios máis que no ano anterior, o que supón o 8,3% do total de beneficiarios estatais. O importe medio mensual foi de 866,2 euros, inferior en 176,5 euros ao importe medio do Estado, o que mantén a Galicia, xunto con Estremadura, como as Comunidades co importe medio máis reducido de todo o Estado español.

As segundas pensións en importancia, en canto ao importe medio mensual, son as de incapacidade permanente. O número total desta clase de pensións no ano 2016 aumentou levemente ata as 69.000 (68.500 pensións no ano anterior) e o seu importe medio mensual aumentou para situarse nos 825,4 euros mensuais, 104,3 euros inferior á media estatal. A pesar do incremento do importe medio destas pensións, Galicia sitúase como a terceira Comunidade co importe medio máis baixo, por diante de Estremadura, con 769,3 euros, e Murcia, con 824,3 euros.

Importe medio das pensións contributivas 2008-16: distribución segundo clase de pensión

Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, *Pensiones contributivas del sistema de la Seguridad Social*

4.3.4.

As prestacións por morte e supervivencia (pensións por viuvez, orfandade e favor familiar), están destinadas a compensar a situación de necesidade económica que produce, para determinadas persoas, o falecemento doutras. No ano 2016, o número de beneficiarios de pensións contributivas de viuvez en Galicia ascendeu a 187.100 (o 7,9% do total estatal) e o seu importe medio mensual a 540,15 euros, o máis reducido do conxunto do Estado, con 98 euros menos ao mes que a media. O resto de pensións, de orfandade e favor familiar, teñen unha reducida significación no sistema, con 30.100 beneficiarios (o 7,9% do total de España) perciben de media 390,1 euros mensuais. A pensión de orfandade e favor familiar mantense como a única das pensións contributivas cun importe medio igual á media estatal.

Por réximes de protección, aumentan as pensións procedentes do Réxime Xeral e diminúen as do Réxime Especial de Traballadores Autónomos (RETA). O Réxime Xeral aglutina ao 52,4% do total de pensións, rexistrando en 2016 un incremento de 0,9 puntos porcentuais, o que contrasta co descenso de 0,7 puntos porcentuais das pensión do RETA que representa o 35,4% do total de pensións no ano 2016.

O número de pensións correspondente ao réxime xeral e ao especial de traballadores autónomos ascende a 395.792 e 267.592, respectivamente, sendo salientable o peso das pensións do RETA en Galicia (35,4% do total), fronte ao conxunto do Estado, onde só representan o 20,6% do total.

A contía das pensións é o resultado das circunstancias, cotización e carreira profesional do pensionista, quedando fixada no máximo e mínimo anualmente. No ano 2016, a pensión media do sistema en Galicia foi de 762,6 euros mensuais, o que supón un aumento do 1,9%. A pensión media en España foi de 903,6 euros mensuais.

O importe medio das pensións contributivas foi de 897,6€/mes no réxime xeral (999,7€/mes no conxunto do Estado) e de 547,9 €/mes no R.E de Autónomos (629,4€/mes en España).

No réxime especial de traballadores do mar, o número de pensións ascendeu a 55.012 e o seu importe medio foi de 873,9 euros mensuais, salientando o feito de que o 42,6% do total estatal de pensións contributivas neste réxime están localizadas na Comunidade Autónoma de Galicia.

A importancia cuantitativa do RETA en Galicia obsérvase, non só no número de pensionistas, senón tamén

Pensións contributivas en Galicia e España 2015-16: distribución segundo réxime (1)

	Total	Réxime xeral	R. E. de traballadores autónomos	R. E. de traballadores do mar	R.E. da minería do carbón	Accidentes de traballo	Enfermidades profesionais	SOVI (2)
Galicia								
número								
2015	750.727	386.944	271.519	54.950	1.583	18.101	2.815	14.817
2016	754.873	395.792	267.592	55.012	1.574	18.073	2.868	13.961
16/15	0,6	2,3	-1,4	0,1	-0,6	-0,2	1,9	-5,8
importe medio								
2015	748,08	882,78	541,38	861,48	1.250,09	840,13	999,38	383,86
2016	762,64	897,58	547,87	873,87	1.266,18	855,96	1.022,26	384,61
16/15	1,9	1,7	1,2	1,4	1,3	1,9	2,3	0,2
España								
número								
2015	9.304.555	6.566.942	1.929.016	129.972	66.642	207.399	38.827	365.757
2016	9.409.174	6.681.550	1.939.198	128.999	66.084	206.443	38.016	348.885
16/15	1,1	1,7	0,5	-0,7	-0,8	-0,5	-2,1	-4,6
importe medio								
2015	886,80	982,24	620,20	932,48	1.534,81	944,56	1.173,28	381,79
2016	903,56	999,74	629,42	944,61	1.564,53	958,90	1.184,33	381,56
16/15	1,9	1,8	1,5	1,3	1,9		0,9	-0,1
Galicia / España								
número								
2015	8,1	5,9	14,1	42,3	2,4	8,7	7,2	4,1
2016	8,0	5,9	13,8	42,6	2,4	8,8	7,5	4,0
importe medio								
2015	84,4	89,9	87,3	92,4	81,4	88,9	85,2	100,5
2016	84,4	89,8	87,0	92,5	80,9	89,3	86,3	100,8

(1) datos anuais; os datos do importe medio están en euros/mes
(2) Seguro obligatorio de vellez e invalidez
Fonte: Seguridad Social, *Estadística de pensiones*

4.3.5.

en que en Galicia no ano 2016, 22,6 de cada 100 afiliados á Seguridade Social intégranse no RETA, fronte ao 18,1% de media no Estado. Galicia é a Comunidade Autónoma co menor importe medio mensual das pensións do réxime de traballadores autónomos, feito que se agrava dado o peso da afiliación e pensionistas do RETA en Galicia. As catro provincias galegas son as que teñen o menor importe das pensión do RETA do conxunto de provincias españolas. Así mesmo, no caso do réxime especial de traballadores do mar, o importe medio galego ascende aos devanditos 883,9 euros/mes, o menor do Estado.

O incremento do 0,6% no total de pensións contributivas en Galicia no ano 2016, en relación ao ano anterior, (4.146 pensións contributivas máis), **cadro 4.3.5.**, é consecuencia do aumento das pensións do réxime xeral (8.848 pensións máis). Asemade, o número de pensións dentro do réxime especial de traballadores do mar e das pensións para enfermidades profesionais tamén se incrementa moi levemente. Os citados incrementos compensan unha nova caída rexistrada tanto no caso dos traballadores autónomos (3.926 menos) como no seguro obrigatorio de vellez e invalidez (SOVI) (855 menos).

Outras prestacións do sistema

Dentro deste apartado analizaremos outras prestacións económicas do sistema, tanto de carácter contributivo como non contributivo. Dentro das prestacións contributivas destacan as de incapacidade temporal e as asociadas ao nacemento e coidado de menores: maternidade, paternidade, risco durante o embarazo, risco durante a lactación natural, e coidado de menores afectados por cáncer ou enfermidade grave. No que respecta ás prestacións económicas de carácter non contributivo, analízanse as pensións non contributivas de xubilación e viuvez, as prestacións sociais e económicas derivadas da Lei de Integración social dos Minusválidos (LISMI) e as prestacións familiares.

A **incapacidade temporal** é un subsidio que cubre a perda de rendas no período no que o traballador está

Incapacidade temporal: continxencias comúns e continxencias profesionais 2015-16

	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	Galicia	España
2016						
Continxencias comúns (1)						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	12.271	2.972	2.642	9.701	27.586	444.116
Duración media dos procesos con alta	57,7	72,5	62,5	64,4	61,9	38,5
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	17,0	13,3	14,7	16,2	16,1	21,5
Continxencias profesionais						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	1.886	559	396	1.489	4.330	57.356
Duración media dos procesos con alta	50,3	63,8	48,6	49,0	51,0	36,7
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	3,3	2,8	3,2	3,7	3,4	3,4
2015						
Continxencias comúns (1)						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	10.591	2.563	2.315	8.867	24.336	390.155
Duración media dos procesos con alta	59,9	69,4	59,1	62,3	61,6	37,8
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	15,6	12,9	14,3	15,7	15,2	20,5
Continxencias profesionais						
Nº de procesos en vigor ao final do período considerado	1.642	554	387	1.313	3.896	47.542
Duración media dos procesos con alta	47,5	61,2	45,5	45,8	48,1	36,0
Incidencia media mensual por cada mil traballadores protexidos	3,3	2,9	3,4	3,6	3,4	3,3
16/15						
				(%)		
Continxencias comúns (1)	15,9	16,0	14,1	9,4	13,4	13,8
Continxencias profesionais	14,9	0,9	2,3	13,4	11,1	20,6

(1) Agás autónomos
Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social

4.3.6.

Traballadores protexidos por incapacidade temporal 2016 (1)

	Continxencias comúns		Continxencias profesionais	
	Galicia	España	Galicia	España
Total Sistema	789.319	15.242.254	797.503	14.906.058
INSS	247.820	4.609.619	73.667	819.646
ISM	20.154	47.333	11.037	15.102
Mutuas Colaboradoras	521.345	10.585.302	712.799	14.071.310

(1) Finais do período considerado
Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social

4.3.7.

incapacitado para traballar por enfermidade común ou accidente non laboral, enfermidade profesional ou accidente laboral, e recibe asistencia sanitaria na Seguridade Social (**cadro 4.3.6.**).

O incremento no nivel de ocupación, leva aparellado un incremento no número de procesos por incapacidade temporal en vigor; así a finais de 2016 o número de procesos en vigor era de case 32.000, dos que o 86% era por continencias comúns. A duración media dos procesos con alta é de 61,9 días para as continxencias comúns e de 51 días para as continxencias profesionais.

Do total de traballadores en alta protexidos por inca-

Prestacións relacionadas co nacemento e os cuidados de primeira infancia 2016(1)

	Galicia	España	G/E (%)
Prestación de maternidade (INSS)			
Nº de procesos	14.522	278.509	5,2
Percibidos pola nai	14.159	272.821	5,2
Percibidos polo pai	363	5.688	6,4
Prestación de paternidade (INSS)			
Nº de procesos	11.819	244.468	4,8
Risco durante o embarazo			
Nº medio mensual de procesos iniciados	378	6.789	5,6
Número de procesos en vigor ao final do período	1.204	21.097	5,7
Risco durante a lactancia natural			
Nº medio mensual de procesos iniciados	4	67	6,6
Número de procesos en vigor ao final do período	29	435	6,7
Coidado de menores afectados polo cangro ou enfermidade grave			
Nº medio mensual de procesos iniciados	97	2.150	4,5
Número de procesos en vigor ao final do período	158	3.298	4,8

(1) acumulado a decembro
Fonte: Seguridad Social

4.3.8.

pacidade temporal derivada de continxencias comúns en Galicia, **cadro 4.3.7.**, un 66% está cuberto por mutuas, un 32% polo INSS e un 2% polo ISM; a nivel estatal estas porcentaxes son respectivamente do 69%, 30% e 0,3%. No que respecta ás continxencias profesionais, a porcentaxe de traballadores cubertos por mutuas ascende ata o 89,4% en Galicia e ata o 94,4% de media no Estado.

Dentro das **prestacións e axudas no ámbito da familia e a infancia**, están as seguintes, tal como se observa no **cadro 4.3.8.**:

– Prestacións de maternidade: As prestacións económicas por maternidade tratan de cubrir a perda de rendas do traballo ou de ingresos que sofren os traballadores, por conta allea ou por conta propia, cando se lles suspende o seu contrato ou se lles interrompe a súa actividade para gozar dos períodos de descanso por maternidade, adopción e acollemento legalmente establecidos. Ao longo do ano 2016 concedéronse 14.522 prestacións de maternidade, 80 máis que no ano anterior, das que 14.159 serían percibidas pola nai e as restantes 363, un 2,5% do total, polo pai, porcentaxe superior á media estatal (2%).

– Prestacións de paternidade: Esta prestación económica protexe o dereito do outro proxenitor, distinto ao que xera o dereito á prestación de maternidade, a percibir un subsidio durante os días de suspensión do contrato de traballo no caso de nacemento de fillo, adopción ou acollemento. O número de prestacións de paternidade concedidas aumenta en Galicia no ano 2016, situándose nas 11.819 prestacións, 400 máis que no ano precedente, o que representa o 4,8% das prestacións en España.

– Prestacións por risco durante o embarazo: O seu obxectivo é cubrir a perda de ingresos que se produce cando a traballadora é declarada en situación de suspensión do contrato de traballo por risco durante o embarazo, nos supostos en que, debendo cambiar de posto de traballo ou de actividade por outro compatible co seu estado, este cambio non resulte técnica ou obxectivamente posible ou non poida razoablemente esixirse por motivos xustificados. No ano 2016 continúa a tendencia de incremento dos procesos en vigor, tanto no que respecta ás traballadoras por conta allea (1.112 no último ano) como no caso das traballadoras por conta propia (92 en 2016). Pola contra, a duración media dos procesos finalizados, descende no caso das traballadoras por conta allea, en torno aos 94 días, e increméntase levemente a duración media dos procesos de traballadoras por conta propia ata os 75,2 días de media.

– Prestacións por risco durante a lactación natural: Esta prestación económica trata de cubrir a perda de ingresos

Beneficiarios de prestacións non contributivas nas CC.AA. 2015-16 (1)

	Total			Invalidez			Xubilación		
	2015	2016	16/15 (%)	2015	2016	16/15 (%)	2015	2016	16/15 (%)
Andalucía	102.025	101.669	-0,3	45.980	46.021	0,1	56.046	55.648	-0,7
Aragón	7.546	7.515	-0,4	2.790	2.822	1,1	4.755	4.693	-1,3
Asturias	9.184	9.138	-0,5	4.458	4.365	-2,1	4.725	4.773	1,0
Baleares	7.802	7.929	1,6	3.193	3.149	-1,4	4.610	4.780	3,7
Canarias	43.712	43.869	0,4	19.864	19.985	0,6	23.848	23.884	0,2
Cantabria	6.720	6.896	2,6	3.414	3.484	2,1	3.305	3.412	3,2
Castela-A Mancha	19.682	19.497	-0,9	9.366	9.295	-0,8	10.315	10.202	-1,1
Castela e León	22.128	22.051	-0,3	9.727	9.746	0,2	12.401	12.305	-0,8
Cataluña	57.884	58.400	0,9	26.164	26.530	1,4	31.720	31.870	0,5
C. Valenciana	47.629	48.394	1,6	19.272	19.316	0,2	28.357	29.077	2,5
Estremadura	14.115	13.959	-1,1	5.844	5.829	-0,3	8.271	8.129	-1,7
Galicia	42.247	41.277	-2,3	15.903	15.603	-1,9	26.344	25.674	-2,5
Madrid	37.315	38.415	2,9	14.932	15.202	1,8	22.383	23.213	3,7
Murcia	14.670	14.954	1,9	7.671	7.849	2,3	6.999	7.106	1,5
Navarra	2.625	2.686	2,3	948	985	3,9	1.677	1.702	1,5
País Vasco	10.991	11.298	2,8	6.121	6.247	2,1	4.870	5.051	3,7
A Rioxa	1.829	1.865	2,0	782	787	0,6	1.047	1.079	3,1
Ceuta e Melilla	4.624	4.692	1,5	2.461	2.547	3,5	2.164	2.145	-0,9
Total	452.728	454.504	0,4	198.890	199.762	0,4	253.837	254.743	0,4
G/E *(%)*	9,3	9,1		8,0	7,8		10,4	10,1	

(1) medias anuais
Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, *Prestaciones no contributivas*

4.3.9.

que se produce cando a traballadora é declarada en situación de suspensión do contrato de traballo por risco durante a lactación natural dun menor de 9 meses, nos supostos en que, debendo cambiar de posto de traballo ou de actividade por outro compatible coa súa situación, este cambio non resulte técnica ou obxectivamente posible ou non poida razoablemente esixirse por motivos xustificados. O número de procesos en vigor para traballadoras caeu en Galicia ata os 29 procesos (31 en 2015), mentres que aumenta a duración dos procesos finalizados ata os 152 días para as traballadoras por conta propia e ata os 158 días para as por conta allea.

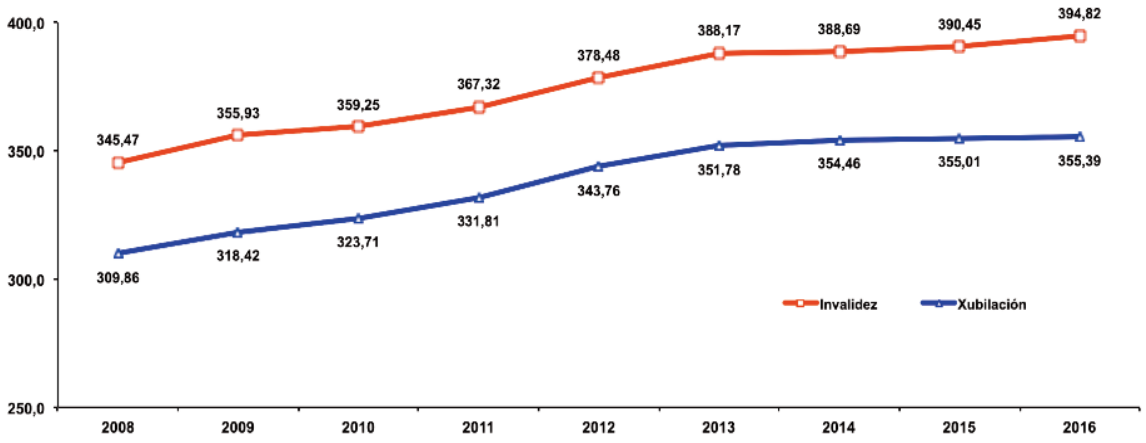
– Prestacións por coidado de menores afectados polo cancro ou enfermidade grave: A efectos da prestación por coidado de menores afectados por cáncer u outra enfermidade grave, considérase situación protexida a redución da xornada de traballo que leven a cabo as persoas proxenitoras, adoptantes e acolledoras de carácter familiar preadoptivo ou permanente, cando ambas traballen, para o coidado do menor o seu cargo afectado por cáncer u outra enfermidade grave. O número de procesos en vigor a final de 2016 en Galicia era de 158, o 4,8% do total estatal.

As **pensións non contributivas** aseguran a todos os cidadáns unha prestación económica, asistencia médico–farmacéutica gratuíta e servizos sociais complementarios, aínda que non teñan cotizado ou o teñan feito de xeito insuficiente para ter dereito a unha pensión contributiva.

Tal como se observa en anos anteriores, no 2016 segue a tendencia de redución no número de beneficiarios de prestacións non contributivas en Galicia, a diferenza do acontecido no conxunto do Estado. Tras unha caída do 2,3% respecto ao ano anterior, o número total de beneficiarios sitúase nos 41.277 (o 9,1% do total de beneficiarios en España) manténdose como a quinta comunidade con máis pensións, por detrás de Andalucía, Cataluña, C. Valenciana e Canarias.

Tal como se observa no **cadro 4.3.9.**, o descenso no número de beneficiarios, afecta tanto as pensións de invalidez como de xubilación. O 62,2% do total de beneficiarios de pensións non contributivas en Galicia, teñen unha pensión de xubilación e o restante 37,8%, de invalidez. O importe medio mensual das pensións non contributivas é de 355,4 euros para as pensións por xubilación e de 394,8 euros para as pensións por invalidez (**cadro 4.3.10.**).

Promedio mensual das pensións non contributivas 2008-16: distribución segundo clase de pensión (1)

(1) medias anuais, en euros

Fonte: IMSERSO, *Pensiones no contributivas de jubilación e invalidez*

4.3.10.

Prestacións sociais e económicas da LISMI nas CC.AA. 2015-16(1)

	2015	2016	16/15 (%)
Andalucía	3.217	2.829	-12,1
Aragón	470	416	-11,5
Asturias	660	597	-9,5
Baleares	122	105	-13,9
Canarias	228	190	-16,7
Cantabria	561	542	-3,4
Castela-A Mancha	2.306	2.211	-4,1
Castela e León	2.249	2.024	-10,0
Cataluña	929	837	-9,9
C. Valenciana	1.722	1.587	-7,8
Estremadura	832	746	-10,3
Galicia	693	567	-18,2
Madrid	1.450	1.342	-7,4
Murcia	2.545	2.321	-8,8
Navarra	-	-	-
País Vasco	-	-	-
A Rioxa	90	81	-10,0
Ceuta e Melilla	552	508	-8,0
Total	18.626	16.903	-9,3
G/E (%)	3,7	3,4	

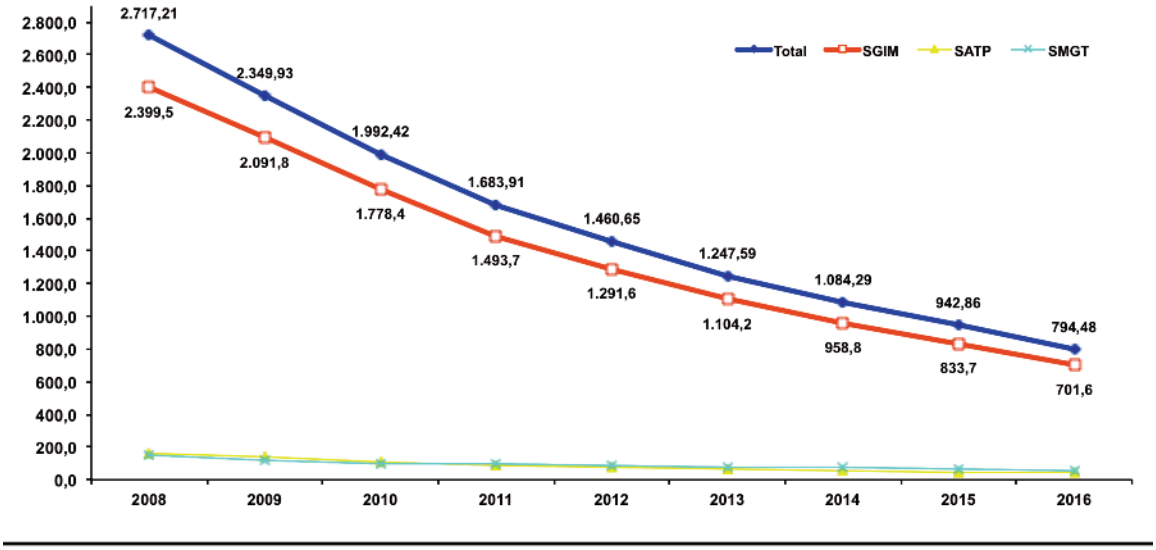
LISMI: Lei de integración social do minusválido

(1) número de beneficiarios, medias anuais

Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social, *Prestaciones no contributivas*

4.3.11.

Importe bruto das nóminas da LISMI 2008-16: distribución segundo clase (1)

SGIM: Subsidio de garantía de ingresos mínimos; SATP: Subsidio por axuda de terceira persoa; SMGT: Subsidio de movilidade e compensació por gastos de transporte
(1) importe bruto, en miles de euros

Fonte: IMSERSO, *Prestaciones sociales y económicas para personas con discapacidad*

4.3.12.

Beneficiarios de prestacións familiares por nacemento ou adopción de fillo 2015-16

2015

	Galicia					España
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	
Total	732	262	134	76	260	27.110
familias numerosas	477	170	86	54	167	19.862
familias monoparentais	241	87	47	19	88	6.957
familias con nais discapacitadas	14	5	1	3	5	291

2016

	Galicia					España
	Total	A Coruña	Lugo	Ourense	Pontevedra	
Total	755	309	118	48	280	26.927
familias numerosas	458	180	75	28	175	20.000
familias monoparentais	279	122	42	19	96	6.644
familias con nais discapacitadas	18	7	1	1	9	283

Fonte: Ministerio de Empleo y Seguridad Social

4.3.13.

Pola súa parte, as pensións asistenciais que son axudas económicas individualizadas de carácter periódico que poden darse por enfermidade ou por vellez, contan no ano 2016 só con 9 beneficiarios en Galicia, todos eles por enfermidade.

No concernente ás prestacións sociais e económicas para aquelas persoas con discapacidade que, por non desenvolver unha actividade laboral, non están incluídas no campo de aplicación da Seguridade Social, o Texto Refundido da Lei Xeral de dereitos das persoas con discapacidade e da súa inclusión social, aprobado polo Real Decreto Lexislativo 1/2013, de 29 de novembro, contempla os subsidios de garantía de ingresos mínimos (SGIM), subsidios por axuda de terceira persoa (SATP) e subsidios de mobilidade e compensación por gastos de transporte (SMGT) (**cadro 4.3.11.**).

Prestacións por desemprego e paro rexistrado en Galicia e España 2015-16 (1)

		2015		2016	
		Galicia	España	Galicia	España
Beneficiarios totais		112.624	2.134.099	101.803	1.984.376
prestación contributiva		47.456	819.013	44.506	780.074
subsidio		52.552	936.329	45.574	850.764
renta activa de inserción		11.748	233.868	11.010	217.044
subsidio eventuales agrarios			120.204		115.926
programa de activación para o emprego		868	24.685	713	20.568
Paro rexistrado	*(en medias anuais)*	233.400	4.232.100	212.600	3.868.900
Taxas cobertura (2)					
total		52,58	55,19	51,89	54,43

(1) datos a 31 de decembro de cada ano
(2) indicador da taxa de cobertura se calcula a partir da seguinte fórmula:
beneficiarios prestacións / (paro rexistrado con experiencia laboral +beneficiarios subsidios agrarios)
(paro rexistrado con experiencia laboral = paro rexistrado-paro rexistrado sen emprego anterior)

Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do Ministerio de Empleo y Seguridad Social

4.3.14.

No ano 2016 continúa o marcado descenso do número de beneficiarios de prestacións sociais e económicas da Lei de Integración Social dos Minusválidos (Lismi) e das pensións asistenciais. Rexístrase un descenso do número de beneficiarios en tódalas Comunidades Autónomas, que no caso galego foi do 18,2% respecto ao ano anterior, moi superior ao experimentado no conxunto do Estado (9,3%). O número de beneficiarios destas prestacións descendeu en Galicia ata os 567.

As prestacións familiares inclúen as asignacións de pago periódico por fillo ou menor acollido a cargo e as prestacións de pago único por nacemento ou adopción de fillo en caso de familias numerosas, monoparentais ou en casos de nais discapacitadas.

As prestacións de pago único esixen, na maioría dos casos, acreditar un límite de ingresos. O **cadro 4.3.13.**, mostra que en Galicia no ano 2016 hai 755 beneficiarios deste tipo de prestacións de pago único, dos que case o 61% pertencen a familias numerosas.

A outra modalidade de pago periódico destínase a familias con fillos con discapacidade. En decembro de 2016 en Galicia había 15.142 causantes, dos que 10.356 tiñan unha discapacidade maior ou igual ao 65%.

Prestacións por desemprego

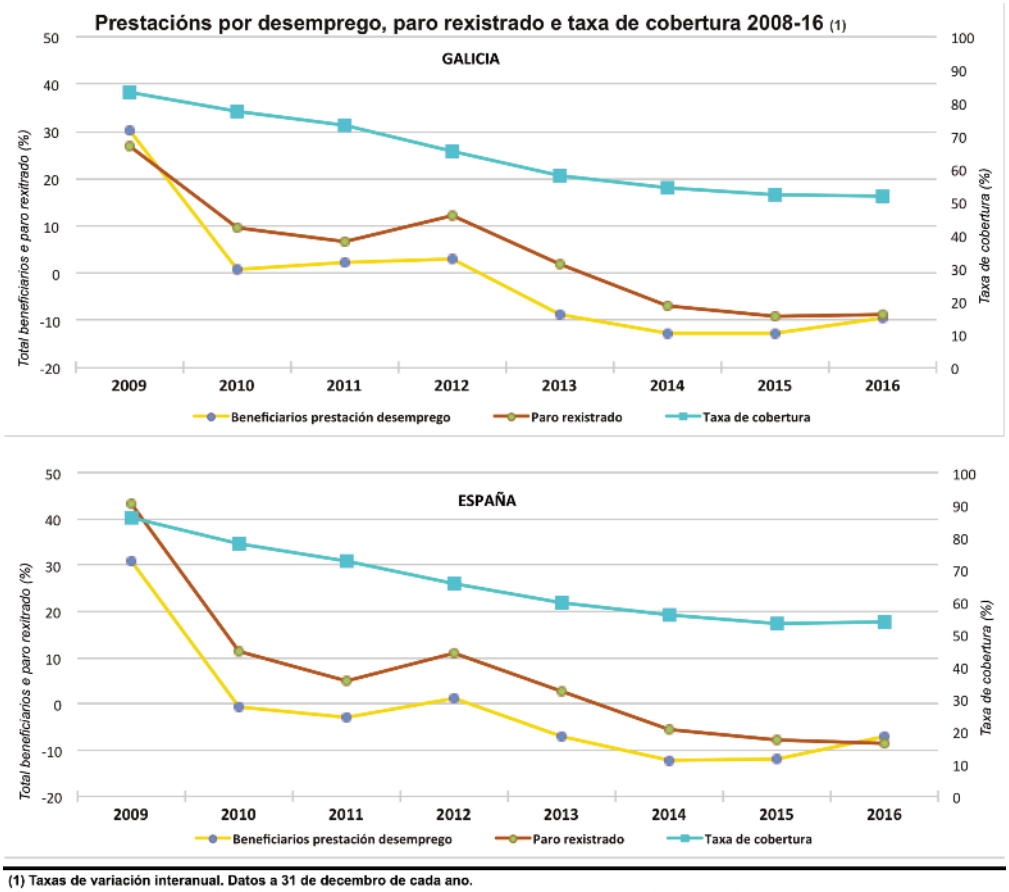
A pesar dos sinais de recuperación mostrados polos indicadores económicos e de emprego no ano 2016, segue preocupando, no que respecta ás prestacións, a redución, un ano máis, da taxa de cobertura da protección por desemprego.

No último ano mantense a redución do número de beneficiarios de prestacións por desemprego, cunha caída do 9,6% en relación ao ano anterior en Galicia e do 7% no conxunto do Estado. En Galicia rexístranse 101.803 beneficiarios de prestacións por desemprego, o 5,1% dos beneficiarios totais do Estado (**cadro 4.3.14.**).

A caída de beneficiarios prodúcese tanto no número de perceptores de prestacións contributivas como de subsidios, da renda activa de inserción e de beneficiarios do programa de activación para o emprego destinados a persoas desempregadas de longa duración e que ten unha duración máxima de seis meses para cada beneficiario.

No ano 2016 o 44,8% dos beneficiarios da prestación por desemprego teñen dereito a subsidio, e o 43,7% á prestación contributiva, fronte ao 46,6% e 42,1% respectivamente do exercicio anterior.

Tal como se sinala anteriormente, o último ano rexístrase un descenso do 9,6% no total de beneficiarios de prestacións por desemprego, que superan as 100.000 persoas, o 5,1% do total estatal. O maior descenso, tanto en termos absolutos como relativos, prodúcese entre os beneficiarios de subsidios (13,3% menos, case 7.000 beneficiarios menos), ata acadar os 45.574 beneficiarios. Os beneficiarios de prestacións contributivas tamén caeron un 6,2%, ata acadar os 44.506

(1) Taxas de variación interanual. Datos a 31 de decembro de cada ano.
Fonte: elaboración propia CES Galicia a partir de datos do Ministerio de Empleo y Seguridad Social

4.3.15.

beneficiarios. O devandito descenso dos beneficiarios das prestacións contributivas leva asociado un aumento do seu importe medio ata os 793,5 euros mensuais, oito máis que no ano anterior.

Nas catro provincias galegas diminúe o número de beneficiarios de prestacións por desemprego, sexan contributivas, subsidios, da renda activa de inserción ou do programa de activación de emprego. O descenso do número de beneficiarios de prestacións contributivas por desemprego acada o 10,9% en Ourense, o 10% na provincia de A Coruña e o 9% de descenso nas provincias de Lugo e Pontevedra. As catro provincias presentan un importe medio das prestacións contributivas inferior á media estatal, rexistrándose a contía máis elevada en A Coruña, con 807,3 euros mensuais, por diante de Pontevedra, con 802,4 euros. Ourense e Lugo teñen os importes medios máis reducidos, con 741,5 euros/mes e 756,5 euros/mes, respectivamente. En todos os casos moi inferior á media estatal, que no ano 2016 situouse en 820,1 euros/mes.

No ano 2016 o 3,4% dos beneficiarios das prestacións por desemprego en Galicia son estranxeiros, porcentaxe moi inferior á do conxunto do Estado que se sitúa no 9,9%. No último ano, un total 3.947 beneficiarios son de nacionalidade estranxeira, o 2% do total estatal, dos que 2.208 pertencen a países non comunitarios e os restantes 1.734, á Unión Europea.

Dende o punto de vista do alcance do sistema de protección, o principal indicador é a taxa de cobertura, que mide a porcentaxe de parados con experiencia laboral que son beneficiarios dalgún tipo de prestación por desemprego. No ano 2016, tal como se observa no **gráfico 4.3.16.**, en Galicia, a taxa de cobertura continua a senda de descenso, ata acadar o 51,9%, o que supón un descenso de 0,5 puntos porcentuais en relación ao ano anterior e de máis de 30 puntos porcentuais respecto a 2008.

No ano 2016 o sistema en Galicia protexía a pouco máis da metade da poboación desempregada susceptible de

Risga e Axudas de Emerxencia Social 2015/16: beneficiarios e pagos

	Risga (1) beneficiarios 2015	beneficiarios 2016	importes medios 2015	importes medios 2016
Total	9.713	10.761	430,61	
A Coruña	2.808		441,64	
Lugo	1.226		444,09	
Ourense	1.278		438,40	
Pontevedra	4.401		417,65	

	AES (2) axudas concedidas 2015	axudas concedidas 2016	importes medios 2015	importes medios 2016
Total	2.727	2.934	1.154,16	
A Coruña	624		1.210,88	
Lugo	457		1.164,71	
Ourense	686		1.304,74	
Pontevedra	960		1.004,68	

(1) beneficiarios a 31 de decembro de cada ano e importe dos pagos totais líquidos no mes de decembro de cada ano
(2) axudas anuais concedidas e media anual das coantías das axudas
Fonte: Consellería de Política Social

4.3.16.

Risga e Axudas de Emerxencia Social 2014-15: solicitudes

	2015 Total	2015 Risga	2015 AES	2016 Total	2016 Risga	2016 AES
Solicitudes a resolver	14.750	9.076	5.674	11.079	6.804	4.275
presentadas no ano	11.087	6.512	4.575	11.079	6.804	4.275
pendentes do ano anterior	3.663	2.564	1.099	-		
Solicitudes resoltas	10.453	6.721	3.732	-	-	-
estimadas	7.357	4.630	2.727	-		
desestimadas e/ou arquivadas	3.096	2.091	1.005	-		
Solicitudes present. / resoltas (%)	70,9	74,1	65,8	0,0	0,0	0,0

Fonte: Consellería de Política Social

4.3.17.

recibir algún tipo de prestación, cando no ano 2008 a protección era do 84%, chegando ao 95% na media do Estado.

Renda mínima de inserción

PENDENTE informe sobre aplicación e avaliación da Lei de inclusión social de Galicia

❑

Dereitos laborais e económicos das mulleres vítimas de violencia

	Galicia	España	Galicia / España	Galicia 16/15
			(%)	(%)
Contratos bonificados	42	801	5,2	13,5
Contratos de sustitución	32	239	13,4	33,3
Vítimas perceptoras da Renda Activa de Inserción				
2009	794	22.010	3,6	
2010	921	25.512	3,6	
2011	1.016	29.065	3,5	
2012	1.063	30.065	3,5	
2013	1.197	32.596	3,7	
2014	1.311	34.550	3,8	
2015	1.303	34.686	3,8	
2016	1.331	33.553	4,0	
Axudas para cambio de residencia	155	3.564	4,3	-5,5

Fonte: *Delegación del Gobierno para la Violencia de Género*

4.3.18.

4.4.
Medio ambiente e desenvolvemento sostible

OS EFECTOS DO CAMBIO CLIMÁTICO sobre o medio ambiente e o desenvolvemento sostible fan necesario continuar adoitando medidas de actuación, así como proxectar a planificación de estratexias que mitiguen os efectos deste fenómeno a nivel estatal e da Comunidade Autónoma.

A análise do medioambiente neste capítulo céntrase nos aspectos relacionados co cambio climático, a natureza e biodiversidade e a recollida de residuos sólidos.

Cambio climático

Actualmente, a sociedade non parece dubidar sobre que o cambio climático é unha ameaza sen precedentes para a paz, a prosperidade e os obxectivos de desenvolvemento sostible. O cambio climático é unha ameaza directa e un multiplicador de outros perigos. Neste marco, o pasado 4 de novembro de 2016 entrou en vigor o Acordo de París para limitar o quecemento global cos seguintes obxectivos principais:

– Obxectivo a longo prazo: os gobernos acordaron manter o incremento da temperatura media mundial moi por debaixo de 2ºC con respecto aos niveis preindustriais e redobrar os esforzos para limitalo a 1,5ºC.

– Contribucións: Os países presentaron plans xerais nacionais de acción contra o cambio climático para reducir as súas emisións.

– Ambición: Os gobernos acordaron comunicar cada cinco anos as súas contribucións para fixar obxectivos máis ambiciosos.

– Transparencia: Os gobernos informarán sobre o grao de cumprimento dos obxectivos.

– Solidariedade: Os países desenvolvidos financiarán a loita contra o cambio climático para axudar aos países en vía de desenvolvemento tanto para reducir emisións como para aumentar a resiliencia ante os efectos do cambio climático.

A sociedade debe afrontar os retos do cambio climático, con implicacións non so medioambientais, senón tamén sociais e económicas.

A causa principal do quecemento global é o efecto invernadoiro, que está causado polos denominados gases de efecto invernadoiro (GEI). A nivel europeo, a Estratexia Europa 2020 sinala como obxectivos de sostenibilidade os de acadar no ano 2020, unha redución das emisións de gases efecto invernadoiro do 20% en comparación cos niveis de 1990, incrementar a porcen-

Estratexia 2020: indicadores de crecemento sostible de España

	unidades	periodo	España	Unión Europea		
				media	dato mínimo	dato máximo
Cambio climático e enerxía						
Cambio en emisións de GEI fora do RCCDE (1)	(% cambio)	2005-12	-15,6	..	-22,4	12,9
obxectivo nacional EU 2020	(%)	2020	-10,0	..	-20,0	20,0
obxectivo proposto (negativo = reducción mínima, positivo = incremento máximo)	(puntos %)	2012-20	5,6	..	-14,7	31,4
Enerxías renovables no consumo final bruto de enerxía		2013	15,4	15,0	3,6	52,1
obxectivo nacional EU 2020	(% / enerxía consumida)	2020	20,0	20,0	10,0	49,0
incremento necesario para acadar o obxectivo proposto		2013-20	4,6	5,0	-3,1	9,9
cambio na taxa	(variación de puntos %)	2007-13	5,7	5,0	0,9	10,3
Potencial de enerxía eólica	(horas totais de carga / ano)	2000-05	652,8	..	457,1	3186,7
Recursos de enerxía solar	(media de recursos de enerxía solar en KWh/ano)	-	1819,9	..	1053,0	2001,0
Medio ambiente						
Poboación conectada a plantas de tratamento de augas residuais	(% / poboación total)	2010	96,0	..	30,0	100,0
Concentración de partículas finas (PM10) a nivel superficial	(concentración media anual (µg/m3))	2011	18,2	22,3	9,6	33,6
Exceso de concentracións de ozono	(media anual número de días con exceso)	2011	110,9	111,4	85,3	131,9
Cumprimento da directiva UE sobre hábitats	(% cumprimento dos procesos)	2012	92,0	..	44,0	100,0

(1) Réxime de Comercio de Dereitos de Emisión
Fonte: *"Country profile key indicators" mayo 2015.* Comisión Europea

4.4.1.

taxe de enerxías renovables sobre o consumo final de enerxía e aumentar nun 20% a eficiencia enerxética.

A nivel do Estado Español, o Programa Nacional de Reformas de 2016 establece unha serie de medidas para acadar os obxectivos nacionais da Estratexia Europa 2020 (**cadro 4.4.1.**), no ámbito do cambio climático e a sostenibilidade enerxética. En concreto perseguen a redución das emisións de gases de efecto invernadoiro (GEI), participación das enerxías renovables e eficiencia enerxética.

En relación ás emisións de GEI, adóptanse medidas de redución de emisións no ámbito dos sectores difusos, non difusos e tamén medidas de carácter horizontal. Nestas medidas as instalacións poden comprar, recibir gratuitamente, ou negociar dereitos de emisións, de xeito que cada dereito de emisión equivale ao dereito a emitir unha tonelada de dióxido de carbono equivalente.

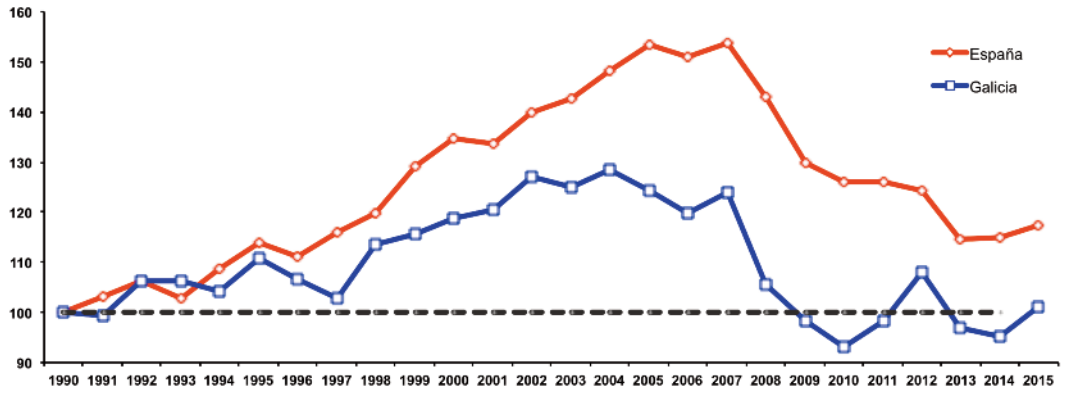
En canto aos sectores difusos, impleméntase a Folla de Ruta dos Sectores Difusos a 2020, que contén medidas específicas para reducir emisións en sectores como o residencial, o transporte ou o agrícola e gandeiro, entre outros. Ademais tamén están en funcionamento programas específicos en sectores concretos. No que respecta aos sectores non difusos, continúa a aplicación da terceira fase do réxime de comercio de dereitos de emisión, en virtude do que se poxa a metade dos dereitos de emisión e os dereitos restantes se asignan de xeito gratuíto. Finalmente, no que respectas ás medidas de carácter horizontal, proséguese coa implantación do Plan Nacional de Adaptación ao Cambio Climático.

En canto á participación das enerxías renovables no consumo final de enerxía, España asume o obxectivo de acadar no ano 2020 un grao de penetración das enerxías renovables sobre o consumo final bruto de enerxía do 20%. Cara a consecución do sinalado obxectivo, na planificación salienta o esforzo inversor en interconexións eléctricas, así como o novo marco retributivo da enerxía eléctrica a partir de fontes renovables, que pretende garantir a rendibilidade das instalacións desenvolvidas no ano 2015.

Por último, respecto ao obxectivo de eficiencia enerxética, o Plan Nacional de Eficiencia Enerxética 2014-2020 recolle o obxectivo de consumo de enerxía primaria en 2020 de 119,9Mtep, en consonancia co obxectivo da UE 2020

As emisións de GEI en Galicia no ano 2015 situáronse un 1% por riba das rexistradas no ano 1990, alonxándose do obxectivo fixado na Estratexia Europea 2020 para un crecemento intelixente, sostible e integrador

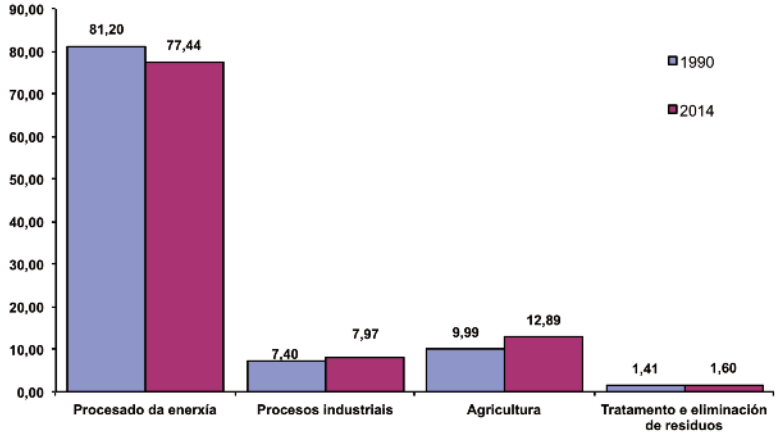
Índice de emisións de CO2 equivalentes en Galicia e España 1990-2015 (1)

(1) 1990 = 100
Fonte: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente, *Inventario Nacional de Emisiones de Contaminantes a la Atmósfera*

4.4.2.

Emisións á atmósfera GEI 1990-2014: distribución segundo sector de actividade

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas, *Informes de cambio climático*

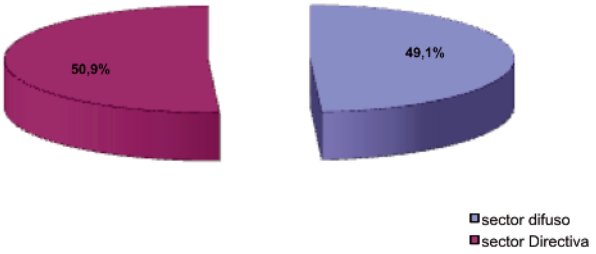
4.4.3.

de situar nese ano as emisións de gases efecto invernadoiro nun 92% respecto ás de 1990 e reducir as emisións entre 1990 y 2020 nun 20%.

Atendendo aos datos facilitados polo Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente, Galicia emitiu no ano 2015 un total de 28.810 toneladas equivalentes de CO_2, o que supón un incremento do 6,2% respecto do ano 2014 e 279 toneladas máis que no ano base de 1990, o que supón un aumento do 1% en relación aos valores do dito ano 1990.

Só dispoñemos de datos de emisións desagregados para o ano 2014, data na que descenderon as ditas emisións a causa da redución das emisións asociadas aos procesos de combustión na industria e á categoría

Emisións á atmósfera 2014: distribución segundo sector

(1) o sector difuso é o non regulado pola Directiva 2003/87/CE pola que se establece un réxime para o comercio de dereitos de emisión de gases de efecto invernadoiro

Fonte: Consellería de Medio Ambiente, Territorio e Infraestruturas, *Informe emisións GEI en Galicia*

4.4.4.

Emisións de CO_2 2015

	Instalacións	Emisións asignadas (t CO_2 eq)	Emisións declaradas 2015 (t CO_2 eq)	15/14
Produción enerxía eléctrica	4	-	10.697.338	1.364.187
Cogeración-combustión	27	523.596	1.086.093	174.599
Refino e produción de H2	2	1.016.948	1.350.244	161.292
Produción de aceiro e ferroaleacións	5	681.273	550.185	- 55.498
Produción de aluminio	3	1.207.356	1.271.111	- 135.768
Produción de cemento, cal, dolomita ou magnesita	2	104.800	136.608	15.650
Fabricación cerámica	1	6.265	8.558	- 93
Produción papel	2	58.429	115.092	- 8.005
Fabricación produtos químicos orgánicos	2	74.906	138.091	42.143
Total	48	3.573.573	15.353.320	1.558.507

Fonte: Consellería de Medio Ambiente e Ordenación do Territorio

4.4.5.

"outros sectores" (inclúe, entre outros, o sector residencial e comercial), os que diminuíron as súas emisións nun 10,8% e un 11,7%, respectivamente. Na maioría dos restantes sectores tamén se produciron descensos respecto dos niveis de emisión do ano anterior, aínda que máis moderados, como no caso das industrias do sector enerxético (0,4% menos) ou as emisións asociadas aos propios procesos industrias sen contabilizar a combustión (2% menos). Por contra, produciuse un incremento nas emisións no trasporte (2,2% máis) e no sector agrícola e gandeiro (0,7% máis) (ver **cadro 4.4.3.**).

Os datos proporcionados polo informe de emisións GEI en Galicia (1990-2014) da Consellería de Medio Ambiente e Ordenación do Territorio, destaca que máis da metade do CO_2 emitido en Galicia no ano 2014 provén de instalacións sometidas ao comercio de dereitos de emisión de gases de efecto invernadoiro (sector directiva), correspondendo o 49% restante aos definidos como sectores difusos (**cadro 4.4.4.**). Respecto do ano anterior, as emisións de sectores difusos diminuíron un 2,8% mentres que os do sector directiva decreceron un 0,9%.

O **cadro 4.4.5.** mostra datos das inscricións das emisións e entrega de dereitos de emisións das instalacións suxeitas á aplicación da Lei 1/2005. No período de notificación de 2016, o volume total de emisións declaradas polas 48 instalacións afectadas pola devandita lei (as mesmas que no ano anterior) ascendeu a 14,1 millóns de toneladas de CO_2, o que supón unha redución

Emisións contaminantes nas CC.AA. 2015: actividades e complexos contaminantes (1)

	actividades industriais	complexos industriais
Andalucía	34	290
Aragón	24	228
Asturias	21	33
Baleares	8	14
Canarias	7	22
Cantabria	17	19
Castela e León	22	441
Castela-A Mancha	25	214
Cataluña	36	865
C. Valenciana	23	181
Estremadura	6	33
Galicia	30	117
Madrid	14	47
Murcia	18	131
Navarra	17	106
País Vasco	25	69
A Rioxa	7	17
Ceuta e Melilla	2	2
Total	336	2.829

(1) complexos que teñen datos de información pública
Fonte: Ministerio de Agricultura, Medio Ambiente y Alimentación, *Registro Estatal de Emisiones y Fuentes Contaminantes*

4.4.6.

do 8% en relación ao ano anterior. O 66,4% das emisións totais declaradas corresponden ao sector da xeración de enerxía eléctrica, por diante do sector do refino e produción de hidróxeno e da produción de aluminio, co 9,8% e o 8,9% das emisións, respectivamente.

PENDENTE DATOS DEREITOS DE EMISIÓN

Segundo os datos do Rexistro estatal de emisións e fontes contaminantes, no ano 2015 son 30 as actividades industriais contaminantes, ascendendo a 117 os complexos industriais clasificados tamén como contaminantes. Galicia ascende do cuarto ao terceiro lugar por número de actividades industriais contaminantes situándose como a oitava en canto ao número de complexos industriais así clasificados con información pública (**cadro 4.4.6.**).

• Gasto das empresas en protección medioambiental

As emisións de GEI permiten valorar a efectividade da loita contra o cambio climático, así mesmo, outro indicador importante é a evolución e o volume de gasto que realizan as empresas para reducir as emisións contaminantes, que permite avaliar os resultados das políticas nacional e comunitaria nesta área medioambiental.

O gasto da industria galega en protección ambiental aumenta no ano 2014 (último dispoñible) un 3,9% en relación ao ano anterior, o que supón 6,5 millóns de euros máis. Este incremento é consecuencia case na súa totalidade do aumento do gasto en investimento (6 millóns de euros máis), moi superior ao incremento de 400 mil euros do gasto corrente en protección ambiental da industria galega (**cadro 4.4.7.**). Atendendo ao seu peso no conxunto do Estado, o gasto total representa o 7,2% do total estatal, sendo do 9,7% no caso do investimento.

Preto do 85% do investimento en protección ambiental da industria galega destínase a equipos e instalacións integradas no propio proceso produtivo, fronte a só o 15% do investimento total dedicado a equipos e instalacións independentes. A nivel estatal estas porcentaxes son menos dispares, con valores en torno ao 65% e o 35%, respectivamente.

O investimento en equipos integrados de emisións ao

Gastos das empresas en protección ambiental en Galicia e España 2008-14 (1)

	España				Galicia			
	2008	2012	2013	2014	2008	2012	2013	2014
	(en millóns de euros)							
Total CNAE B, C e D	3.129,4	2.348,8	2.311,9	2.400,2	339,2	161,7	165,9	172,4
Investimento total	1.533,8	624,0	556,1	554,3	245,6	50,1	47,8	53,8
Equipos e instalacións independentes	686,7	265,5	220,2	195,0	75,9	13,0	7,6	8,3
Protección do aire e o clima	344,7	49,0	37,0	38,3	6,9	1,4	1,2	1,1
Xestión de augas residuais	156,3	71,1	74,3	43,7	23,5	2,5	3,8	1,4
Xestión de residuos	66,1	23,3	13,6	20,5	5,1	3,6	1,4	3,7
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	22,3	52,5	22,3	21,5	1,9	0,7	0,2	0,6
Reducción de ruídos e vibracións	15,3	3,5	2,2	1,5	0,3	0,1	0,1	0,0
Protección da biodiversidade e a paisaxe	75,4	58,0	64,9	60,8	36,9	4,3	0,8	0,7
Outras actividades de protección ambiental	6,7	8,1	5,9	8,7	1,4	0,5	0,1	0,7
Equipos e instalacións integrados	847,1	358,6	336,0	359,2	169,8	37,1	40,2	45,6
Protección do aire e o clima	479,3	191,7	229,7	256,7	127,3	13,9	31,0	37,4
Xestión de augas residuais	80,3	55,1	39,0	37,7	4,8	15,6	2,8	2,3
Xestión de residuos	77,8	43,4	34,5	43,4	3,8	1,2	3,5	3,7
Protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais	18,9	16,6	12,3	10,6	2,7	2,3	2,4	1,7
Reducción de ruídos e vibracións	19,3	6,1	5,7	4,2	3,6	0,4	0,3	0,1
Outras actividades de protección ambiental	171,6	45,7	14,8	6,7	27,5	3,5	0,2	0,5
Gastos correntes	1.595,6	1.724,7	1.755,8	1.845,9	93,5	111,6	118,1	118,6
C. Industria manufactureira	2.421,0	2.098,5	2.094,4	2.109,2	132,6	121,2	131,6	151,4
Investimento total	917,9	480,7	453,3	394,6	48,0	25,3	34,8	47,8
Equipos e instalacións independentes	406,8	170,7	146,4	107,7	14,4	5,5	5,8	4,4
Emisións ao aire	179,3	43,3	34,8	26,6	4,3	0,5	1,0	1,1
Augas residuais	125,3	59,4	73,6	37,8	7,0	2,2	3,8	1,3
Residuos	60,0	12,0	9,9	15,6	1,9	2,1	0,6	0,9
Solos e augas subterráneas e augas superficiais	16,7	47,1	18,8	18,7	0,5	0,2	0,2	0,4
Ruídos e vibracións	13,6	3,3	2,1	0,7	0,2	0,1	0,1	0,0
Natureza e paisaxe	7,4	0,9	1,3	0,9	0,1	0,0	0,0	0,1
Outros equipos e instalacións	4,5	4,8	5,9	7,4	0,5	0,4	0,1	0,5
Equipos e instalacións integrados	511,1	310,0	306,9	287,0	33,5	19,8	29,1	43,4
Emisións ao aire	249,2	178,9	214,2	190,8	20,6	11,9	22,7	36,3
Augas residuais	72,1	36,9	36,3	35,3	4,7	2,9	0,8	1,5
Residuos	75,5	38,3	32,4	41,8	3,5	1,1	3,2	3,3
Solos e augas subterráneas e augas superficiais	10,6	12,1	6,7	9,0	0,5	2,3	1,9	1,6
Ruídos e vibracións	14,2	4,4	5,2	3,5	0,1	0,4	0,3	0,1
Outros equipos e instalacións	89,5	39,3	12,1	6,7	4,1	1,3	0,2	0,5
Gastos correntes	1.503,1	1.617,8	1.641,1	1.714,5	84,6	95,9	96,8	103,6

(1) datos referidos ás empresas das seccións B, C e D da CNAE-2009
Fonte: INE, *Encuesta del gasto de la industria en protección ambiental*

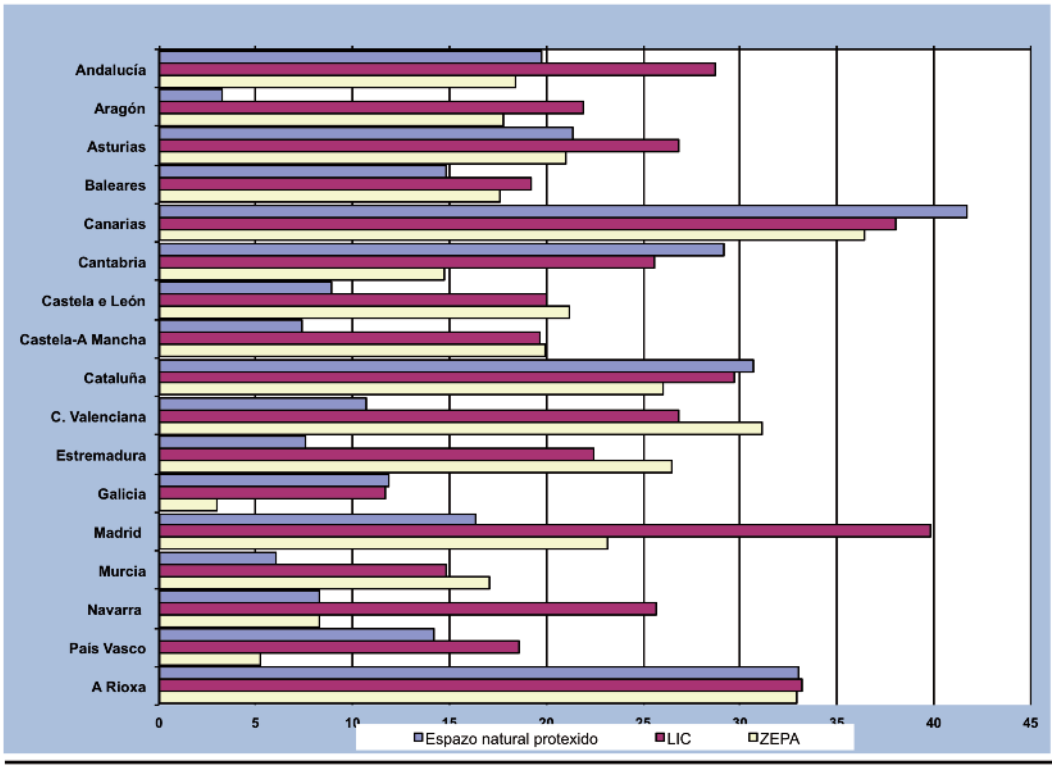
4.4.7.

aire acada no ano 2014 un valor de 37,4 millóns de euros, 6,4 millóns máis que no ano 2013. Pola contra, o investimento en equipos e instalacións integradas para a xestión de augas residuais, para a protección e descontaminación de solos, augas subterráneas e superficiais ou para a redución de ruídos e vibracións reducen a súa contía en relación ao investido no ano anterior.

A evolución dende o ano 2008 dos investimentos en protección ambiental da industria tanto galega como estatal mostra un forte descenso, tanto no que respecta a equipos independentes como integrados. Fronte ao dito descenso, os gastos correntes en protección ambiental na industria aumentan en relación ao ano 2008, en torno ao 27% en Galicia e ao 15% no conxunto do Estado.

As industrias manufactureiras son as que realizan un maior gasto en protección ambiental, co 88% do total. O principal destino do investimento realizado polas industrias manufactureiras en Galicia no que respecta á protección ambiental son os equipos e instalacións integrados para a xestión das emisións ao aire, que, con 36,3 millóns de euros, incrementan o seu investimento nun 60% en relación ao ano anterior. Os gastos nos sinalados equipos de emisións de aire representan o 76% do investimento da industria manufactureira e o 67,5%

Superficie terrestre protexida nas CC.AA. en relación á superficie total 2013: distribución segundo tipo

Fonte: Europarc-España, *Anuario del estado de las áreas protegidas en España*

4.4.8.

do investimento en protección ambiental da industria galega no ano 2014.

Natureza e biodiversidade

PTE PUBLICACIÓN EUROPAC 2015 FINAIS MAIO

Tal como indica a Lei 9/2001, de Conservación da Natureza, os espazos naturais protexidos son aqueles espazos ou ecosistemas máis representativos e significativos do territorio galego que dispoñen dun réxime especial de protección.

Segundo os datos proporcionados polo anuario Europarc-España 2013, (último dispoñible), a superficie total cualificada como espazos naturais protexidos en Galicia representa o 5,6% do total estatal.

En comparación co resto das CC.AA., o devandito anuario indica que Galicia é a sétima Comunidade con menor superficie protexida en relación á súa superficie territorial total.

Na Rede Galega de Espazos Naturais Protexidos, que representa en torno ao 12% da superficie total de Galicia e abrangue unha superficie de 397.660 hectáreas, das que o 99,5% conta con instrumento de planificación, están representados os principais ecosistemas, paisaxes ou hábitats galegos. Na citada Rede recóllense aqueles espazos naturais da Comunidade Autonómica que dispoñen dun réxime especial de protección en virtude das diferentes normativas autonómicas, estatais ou comunitarias así como convenios internacionais.

Estes espazos naturais móstranse graficamente no **mapa** adxunto e recollen os ecosistemas máis representativos e significativos do territorio galego: costas e rías, lagoas, ecosistemas fluviais, serras do interior, fragas e devesas, etc. A normativa autonómica que regula a protección está recollida na Lei 9/2001, de Conservación da Natureza.

A dita Rede esta constituída por aqueles espazos protexidos declarados nalgunha das categorías seguintes:

Estaca de Bares
Costa da Mariña Occidental
Costa Artabra
Ortigueira Mera
Rio Landro
Monte Maior
Costa de Ferrolterra-Valdoviño
Rio Ouro
As Catedrais
Ria de Foz
Ria de Foz-Masma
Ribadeo
Rio Eo
Xubia-Castro
Serra do Xistral
Costa de Dexo
Costa da Morte (Norte)
Fragas do Eume
RIO EO, OSCOS E TERRAS DE BURON
Betanzos-Mandeo
Cariblido
Costa da Morte
Rio Anllons
Encoro de Abegondo-Cecebre
MARIÑAS CORUÑESAS E TERRAS DO MANDEO
Parga-Ladra-Tamoga
Negueira
A Marronda
Rio Tambre
TERRAS DO MIÑO
OS ANCARES LUCENSES E MONTES DE NAVIA CERVANTES E BECERREA
Serra do Careon
Carnota-Monte Pindo
Estairo do Tambre
Cruzul-Aguieira
Ancares
Monte e lagoa de Louro
Sistema fluvial Ulla-Deza
Sobreiras do Amego
Complexo húmido de Corrubedo
Complexo Litoral de Corrubedo
Brañas de Xestoso
Monte Faro
Rio Cabe
Ancares-Courel
Complexo dunar de Corrubedo e lagoas de Carregal e Vixan
Complexo Intermareal Umia-O Grove, A Lanzada, punta Carreirón e lagoa Bodeira
Serra do Candan
Pena Veidosa
Rio Lerez
Serra do Candio
Serra da Enciña da Lastra
Complexo Ons-O Grove
Illa de Ons
Canon do S.
Cabo Udra
Ensenada de San Simon
Serra de Pena Corneira
Maritimo Terrestre das Illas Atlanticas de Galicia
Costa da Vela
Rio Tea
Baixeira de Montecelmo
Macizo Central
Pena Trevinca
Illas Cies
AREA DE ALLARIZ
O Invernadeiro
Illas Estelas
A Ramallosa
Gandaras de Budino
A Limia
Veiga de Ponteliñares
Rio Tamega
Pena Maseira
Baixo Miño
Baixa Limia-Serra do Xures
Estairo do Miño
RESERVA TRANSFRONTEIRIZA GERES-XURES
Baixa Limia
ESPAZOS PROTEXIDOS DE GALICIA
REDE GALEGA DE ESPAZOS PROTEXIDOS
Parque Nacional
Parque Natural
ZEPVN
Humidal Protexido
Monumento Natural
Paisaxe Protexida
REDE NATURA 2000
ZEPA
ZEC
OUTROS ESPAZOS
ENL e EPIN
Reserva da Biosfera
Kilómetros

• Seis parques naturais declarados (49.087 hectáreas):
– Baixa Limia-Serra do Xurés.- 29.345ha
– Complexo dunar de Corrubedo e Lagoas de Carregal e Vixán.- 996ha
– Fragas do Eume.- 9.126ha
– Monte Aloia.- 746ha
– O Invernadeiro.- 5.722ha
– A Serra da Enciña da Lastra.- 3.152ha

• O parque nacional marítimo terrestre das Illas Atlánticas, con 8.332,8 ha (7.138 ha mariñas).

• Oito zonas declaradas como monumentos naturais por ter un valor natural, paisaxístico, xeolóxico ou histórico singular (a praia das Catedrais; a Carballa da Rocha; Costa de Dexo; Fraga de Catasós; Serra de Pena Corneira; Souto da Retorta; Souto de Rozabales e o pregamento xeolóxico de Campodola-Leixazós), que suman en total 1.394 ha.

• Cinco humedais protexidos, cunha superficie de 7.709 ha (Complexo das praias, lagoa e duna de Corrubedo; Complexo intermareal Umia-O Grove, A Lanzada, Punta Carreirón e Lagoa Bodeira; Lagoa e areal de Valdoviño; Ría de Ortigueira e Ladrido e a Ría de Ribadeo);

• Dúas paisaxes protexidas (Penedos de Pasarela e Traba e o Val do río Navea), con 903 ha.

• 71 zonas de especial protección dos valores naturais, que abarcan unha superficie de 389.593 hectáreas.

Seguindo as pautas contidas na Directiva 92/43 CEE, de 21 de maio, relativa á Conservación dos hábitats naturais e da fauna e flora silvestres, no ano 2014 aprobouse o decreto 37/2014, do 27 de marzo, polo que se declaran zonas especiais de conservación (ZEC) os lugares de importancia comunitaria de Galicia e se aproba o Plan director da Rede Natura 2000 de Galicia. Tras sete actualizacións, Galicia conta como espazos protexidos da Rede Natura 2000, con 59 ZEC e 16 zonas de especial protección das aves (ZEPA).

O anuario Europarc-España 2013 indica que a superficie protexida polas denominadas Zonas de especial conservación ascende a case 380.000 hectáreas, o 11,7% do territorio galego (23,2% no conxunto do Estado), acadando as 16 zonas especiais de protección para as aves un total de 101.135 ha, o 3% do territorio de Galicia (20% en España). Comparado co resto das CC.AA. Galicia é a Comunidade con menor superficie de Rede Natura sobre a súa superficie territorial.

Fóra da Rede Galega de Espazos Protexidos, cómpre mencionar dous tipos de espazos naturais protexidos: os espazos naturais de interese local (Xunqueira de Alba, Loio-Ruxidoira, Puzo de Lago, Voutureira, Illas de San Pedro, Río Garfos e o Ecosistema dunar praia América-Panxón) e un espazo privado de interese natural, Sobreiras do Faro. A súa superifice é de 782 ha e 9,7 hectáreas, respectivamente.

Existen tamén áreas protexidas por instrumentos internacionais, que son todos aqueles espazos naturais formalmente designados de conformidade co disposto nos convenios e acordos internacionais correspondentes. Dentro desta terceira categoría Galicia conta con tres figuras:

• Humidais Ramsar, que é un convenio relativo a humidais de importancia internacional especialmente como hábitats de aves acuáticos. Na actualidade Galicia conta con cinco lugares Ramsar: o Complexo intermareal Umia-O Grove, A Lanzada, Punta Carreirón e Lagoa Bodeira; as Rías de Ortigueira e Ladrido; o Complexo das praias, lagoa e duna de Corrubedo; a Lagoa e areal de Valdoviño; e a Ría do Eo.

• As reservas da biosfera, que presentan como principal obxectivo o de armonizar a conservación da natureza co desenvolvemento socioeconómico. As seis áreas declaradas como tal en Galicia son Os Ancares lucenses e Montes Navia, Cervantes e Becerreá; Río Eo, Oscos e Terras de Bourón; Terras do Miño; a Área de Allariz; a Baixa Limia- Serra do Xurés; e por último, As Mariñas Coruñesas e Terras de Mandeo.

• A rede OSPAR, relativa a áreas de protección do medio ambiente mariño do Atlántico nordeste. Os Estados membros teñen a obriga de propoñer zonas de interese dentro das súas respectivas augas xurisdicionais, incluíndo a Zona Económica Exclusiva ou aquelas zonas mariñas onde o Estado exerza a súa soberanía. España aporta dúas zonas das 81 que forman parte da rede: parque nacional das Illas Atlánticas de Galicia, con

Incendios forestais en Galicia e España 2015-16 (1): sinistros e superficie afectada

2015

	sinistros		superficie afectada (2)		
	conatos < 1 Ha	incendios >= 1 Ha	arborada	non arborada	superficie total
			(en has.)		
Galicia	2.034	562	4.543,8	7.690,5	12.234,3
A Coruña	435	152	1.094,9	883,2	1.978,1
Lugo	330	88	641,2	694,8	1.336,0
Ourense	820	199	2.029,1	5.667,6	7.696,7
Pontevedra	449	123	778,6	444,9	1.223,5
España	7.786	4.167	33.620,6	66.178,3	99.798,9
Galicia / España *(%)*	26,1	13,5	13,5	11,6	12,3

2016

	sinistros		superficie afectada (2)		
	conatos < 1 Ha	incendios >= 1 Ha	arborada	non arborada	superficie total
			(en has.)		
Galicia	1.773	425	8.744,7	12.269,6	21.014,4
A Coruña	438	131	2.302,7	1.513,5	3.816,3
Lugo	275	55	333,4	561,0	894,5
Ourense	556	123	3.101,6	8.235,4	11.337,1
Pontevedra	504	116	3.006,9	1.959,6	4.966,6
España	6.472	2.338	23.168,9	35.639,3	58.808,2
Galicia / España *(%)*	27,4	18,2	37,7	34,4	35,7

(1) datos son provisionais
(2) non se inclúen pastos nin pradeiras
Fonte: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente

4.4.9.

8.480 hectáreas, e a área mariña protexida de El Cachuco, en Asturias, con 234.966 hectáreas.

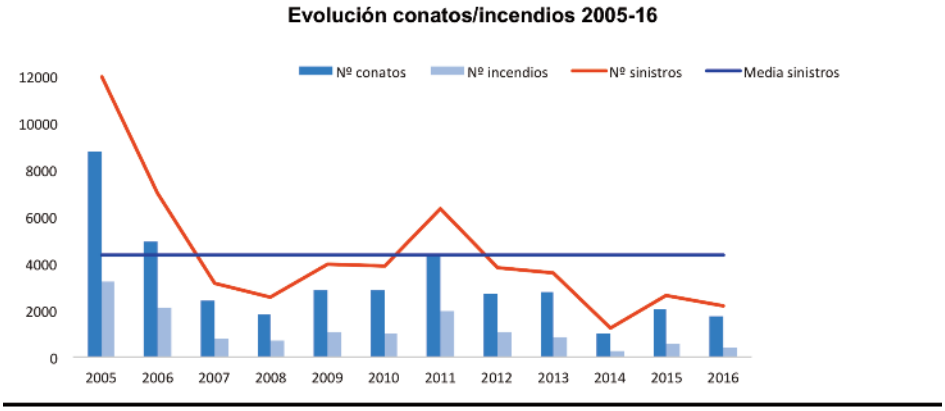
Bosques e incendios forestais

Galicia é unha das máis importantes potencias forestais de Europa, cunha superficie forestal arborada de máis de 1.400.000 hectáreas, o que representa o 48% de todo o territorio. Dos 1,4 millóns de hectáreas forestais arboradas, máis de 120.000 corresponden á superficie forestal certificada, o que sitúa a Galicia á fronte do Estado en canto a xestión forestal sostible.

O IV Inventario Forestal Nacional revela que nos últimos 12 anos apenas houbo cambios na superficie forestal, salientando o incremento do 30% nas existencias de madeira no monte galego, por aumento de tamaño das masas existentes. Así mesmo, o monte galego rexistra un forte envellecemento e un empeoramento do seu estado de saúde, existindo en torno a 600.000 hectáreas de monte improdutivo. A provincia cunha maior masa forestal é Lugo, co 34% do total de Galicia, seguida de A Coruña (29,2% do total), Ourense e Pontevedra (21,8% e 14,8% respectivamente).

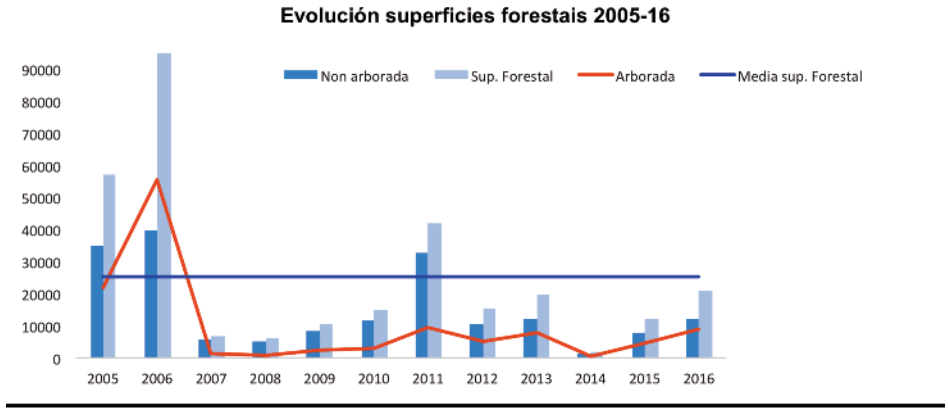
Segundo o avance do Anuario de Estatística Forestal 2014 (último dispoñible), Galicia é a Comunidade cunha maior extensión de superficie repoboada, con 3.277 ha, o que supón o 34% do total repoboado no Estado no ano 2014. As repoboacións en Galicia redúcense exclusivamente a especies produtoras, non existindo repoboacións das chamadas especies protectoras, que favorecen e melloran a conservación e diversidade forestal. Por outra banda, tamén cómpre salientar a escasa porcentaxe de superficie forestal suxeita a algún instrumento de ordenación, que en Galicia é do 10,1%, fronte ao 16,3% de media no Estado.

En 2015 no conxunto de España existen 1.139 empresas certificadas en cadea de custodia PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes) das que o 26,3% localízanse en Galicia (300 empresas). En Galicia a superficie certificada PEFC acadou as 158 mil hectáreas, o 10,9% do total certificado no conxunto

Fonte: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente

4.4.10.

Fonte: Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente

4.4.11.

do Estado; sendo a quinta Comunidade con maior superficie certificada, tras Castela-León, Navarra, Cataluña e Andalucía.

Un indicador importante da biodiversidade forestal existente nun territorio é o número de árbores e formacións senlleiras protexidas. No ano 2016, o Catálogo galego de árbores senlleiras inclúe a 148 árbores e 31 formacións senlleiras protexidas en Galicia.

Unha das causas principais da perda da biodiversidade son as chamadas bioinvasións que poden provocar a extinción ou redución de certos taxóns, ademais de causar importantes alteracións na estrutura e funcionamento dos ecosistemas. En Galicia o taxón invasor máis frecuente é o do xénero *Acacia*.

O Inventario UE-ECE de danos forestais (IDF) é a principal fonte de información sobre a situación e evolución dos bosques en Europa e España. Os resultados do IDF de 2016 mostran que en España no ano 2015, o estado xeral do arborado experimenta un proceso de claro empeoramento.

Nas diferentes Comunidades Autónomas a evolución non é homoxénea, así, existen Comunidades como A Rioxa, onde a clase de árbores danadas diminúe un 14,6%, seguida de Galicia e Canarias, con aproximadamente o 5% menos de árbores danadas, fronte ao resto de Comunidades onde os resultados empeoran os obtidos en anos anteriores.

O parámetro utilizado para a avaliación é a defoliación, que indica o grao de degradación das masas forestais. Respecto ao ano 2014, os resultados obtidos tras o IDF 2016 con datos para 2015, mostran que o estado xeral do arborado experimenta un proceso de empeoramento, aumentando o número de árbores danadas (o

18% dos pes presentan defoliacións superiores ao 25%, mentres que no 2014 esta porcentaxe era do 13,2%). En Galicia obsérvanse fundamentalmente defoliacións de carácter moderado, a defoliación media observada no ano 2015 presenta un nivel de dano lixeiro 49,3%, así mesmo, a porcentaxe de árbores cunha defoliación moderada ou grave é do 13,8% no 2015.

No que atinxe aos **incendios forestais**, que constitúen a maior ameaza que sofren os bosques, o avance de datos correspondentes ao ano 2016 proporcionados polo Ministerio de Agricultura Alimentación e Medio Ambiente, destacan especialmente a redución tanto no número de conatos (<1ha) como de incendios forestais (13% e 24%, menos respectivamente), un descenso que ven acompañado de fortes incrementos na superficie queimada, incrementos superiores ao 70% en relación ao ano anterior, chegando ao 92% máis no caso das superficie arborada afectada (**cadro 4.4.9.**).

Os **gráficos 4.4.10.** e **4.4.11.** mostran a dita evolución en relación ao ano anterior, tanto dos sinistros como da superficie queimada. Nunha perspectiva temporal máis ampla, no **gráfico 4.4.10.** obsérvase como os datos de incendios rexistrados no ano 2016 están entre os de menor sinistralidade do decenio, só superior aos do ano 2014.

No que respecta á superficie queimada, tal como se mostra no **gráfico 4.4.11.**, aínda que os valores están por debaixo da media do decenio, o forte incremento no ano 2016 sitúa a superficie arborada afectada como a máis extensa dende o ano 2006.

Ao longo do último ano declaráronse 2.198 sinistros (2.596 no ano anterior), dos que 1.773 teñen menos dunha hectárea e 425 afectan a unha superficie superior á hectárea. En relación ao conxunto do Estado, Galicia sufriu o 27,4% dos sinistros rexistrados (26,1% no ano anterior), representando a superficie total queimada o 35,7% da superficie forestal total afectada polo lume a nivel estatal, fronte ao 12,3% que representou no ano 2015.

PENDENTE DATOS GRANDES INCENDIOS

Ao igual que en anos anteriores, Ourense volve a ser a provincia onde se rexistraron o maior número de sinistros, cun total de 679 lumes. O 31% dos sinistros de Galicia tiveron lugar nesta provincia, representando a superficie queimada nos mesmos o 54% do total (11.337 hectáreas). No que atinxe á superficie queimada, séguelle en importancia a provincia de Pontevedra, con 4.967 ha, o 23,6% da superficie afectada polo lume, e A Coruña, con 3.816 hectáreas, o 18% do total.

Residuos sólidos

Entre as medidas adoptadas a nivel europeo para impulsar a competitividade, crear emprego e xerar un crecemento sostible, están as medidas sobre a economía circular, entre as que se inclúen varias propostas no ámbito da xestión, reciclaxe e reutilización de residuos, establecendo unha folla de ruta para a xestión e o reciclado de residuos a 2030, entre as que salientan:

- Reciclado do 65 por 100 dos residuos municipais.
- Reciclado do 75 por 100 dos residuos de envases.
- Eliminación en vertedoiro como máximo do 10 por 100 dos residuos.
- Prohibición de depósito en vertedoiro dos residuos separados.
- Promoción de instrumentos económicos para desalentar a eliminación en vertedoiro.
- Mellora de definicións e harmonización de métodos de cálculo de porcentaxes de reciclado.
- Estímulo de reutilización e simbioses industrial, convertendo subprodutos dunha industria en materias primas de outra.
- Incentivo posta en mercado de produtos ecolóxicos e apoio á recuperación e reciclado.

No ano 2014 (último dato dispoñible) (**cadro 4.4.12.**), a recollida de residuos sólidos urbanos (RSU) descende un 20,8% para situarse nas 857 mil toneladas, o 4% do total estatal. En termos anuais por habitante, en Galicia recolléronse un total de 273,8 kg, o que a sitúa como a segunda Comunidade Autónoma con menor recollida de RSU, tras A Rioxa (256 kg).

Atendendo á desagregación segundo tipo de residuos, este descenso rexístrase só no caso dos residuos mesturados fronte ao incremento no volume de residuos recollidos selectivamente. A recollida de residuos mesturados reduciuse un 28,3% respecto ao ano anterior, acadando os 657 miles de toneladas, en tanto que o vo-

Residuos urbanos recollidos nas CC.AA. 2013-14: distribución segundo tipo

	2013		2014		14/13	
	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente	mezclados	recollidos selectivamente
	(en tm.)				(%)	
Andalucía	4.007.588	555.306	4.102.005	481.568	2,4	-13,3
Aragón	451.665	96.726	390.043	92.990	-13,6	-3,9
Asturias	389.570	130.662	411.488	130.504	5,6	-0,1
Baleares	607.197	202.247	621.531	130.430	2,4	-35,5
Canarias	1.072.168	132.653	1.202.583	132.153	12,2	-0,4
Cantabria	253.660	54.282	238.392	47.111	-6,0	-13,2
Castela e León	852.844	166.033	828.000	136.016	-2,9	-18,1
Castela - A Mancha	806.659	97.075	874.532	76.125	8,4	-21,6
Cataluña	2.582.231	1.051.240	2.543.744	1.136.925	-1,5	8,2
Comunidade Valenciana	1.827.633	313.975	1.640.526	278.717	-10,2	-11,2
Estremadura	395.278	54.370	437.945	86.377	10,8	58,9
Galicia	915.665	167.134	656.831	200.492	-28,3	20,0
Madrid	1.948.319	390.998	2.126.797	375.321	9,2	-4,0
Murcia	610.135	53.090	625.857	69.159	2,6	30,3
Navarra	179.792	98.710	152.293	111.958	-15,3	13,4
País Vasco	801.449	345.133	574.947	275.201	-28,3	-20,3
A Rioxa	111.728	18.237	61.619	19.758	-44,8	8,3
Total	17.852.826	3.932.859	17.530.077	3.798.230	-1,8	-3,4

Fonte: INE, *Encuesta sobre recogida y tratamiento de residuos*

4.4.12.

Residuos urbanos recollidos nas CC.AA. 2013-14: distribución segundo tipo de residuo producido

	2013				2014			
	domésticos	papel e cartón	vidrio	envases mixtos	domésticos	papel e cartón	vidrio	envases mixtos
				(en tm)				
Andalucía	3.825.590	100.864	79.001	77.415	3.849.712	95.866	82.208	76.354
Aragón	440.763	26.566	19.478	13.765	382.016	22.514	16.668	14.560
Asturias	379.965	58.682	32.817	9.944	395.760	49.754	32.687	9.984
Baleares	580.790	38.238	29.324	13.960	600.554	39.564	31.628	14.643
Canarias	1.052.980	30.624	29.363	15.880	1.165.984	30.659	31.163	16.225
Cantabria	236.156	10.335	10.386	5.078	218.760	9.878	10.237	5.097
Castela e León	838.782	45.036	40.280	18.008	814.861	43.432	40.857	20.882
Castela - A Mancha	777.284	26.351	21.040	17.679	836.058	26.218	20.690	17.502
Cataluña	2.495.715	262.428	154.732	124.407	2.443.702	271.427	162.447	120.590
C. Valenciana	1.798.999	54.032	80.869	39.796	1.596.150	57.928	79.025	40.546
Estremadura	391.583	34.437	8.676	10.418	433.709	39.097	7.156	10.604
Galicia	906.675	31.619	38.058	21.853	641.847	31.674	39.045	22.255
Madrid	1.897.284	94.388	78.640	121.537	2.074.800	89.463	78.005	122.723
Murcia	606.321	7.474	22.132	12.401	614.311	12.864	21.991	12.795
Navarra	170.106	24.427	15.521	18.471	149.343	22.981	16.697	20.298
País Vasco	779.441	130.614	54.402	33.942	567.654	122.104	56.119	36.020
A Rioxa	103.026	7.537	5.929	4.705	60.773	7.409	6.737	4.659
Total	17.320.704	988.226	720.930	559.258	16.886.941	976.896	733.864	565.736

Fonte: INE, *Encuesta sobre recogida y tratamiento de residuos*

4.4.13.

lume de residuos recollidos selectivamente, tras un aumento do 20%, acadou as 200 mil toneladas (**cadro 4.4.12.**).

No **cadro 4.4.13.** móstrase a evolución por tipo de residuo. No ano 2014 redúcese o volume de residuos domésticos, fronte ao aumento do papel e cartón, vidro e as recollidas de envases mixtos.

Segundo datos da Memoria de Sostenibilidade 2015 da Sociedade Galega de Medio Ambiente (Sogama) das 805 mil toneladas de residuos xestionados por Sogama no ano 2015, 784 mil toneladas son procesados de bolsa negra e 21 mil toneladas, de bolsa amarela. Tres cuartas partes dos residuos procesados de bolsa negra recíclanse ou revalorízanse enerxéticamente e o 25% restante destínase ao vertedoiro. ❑

4.5.
Ocio e cultura

O SECTOR DA CULTURA É FUNDAMENTAL para a economía galega. A Conta Satélite da Cultura de Galicia (2011), elaborada polo Instituto Galego de Estatística (2016) sinala que o sector da cultura achega o 2% do Produto Interior Bruto de Galicia, de xeito que as industrias culturais no ano 2011 xeraron un valor engadido superior aos mil cen millóns de euros.

A análise do ocio e cultura no presente capítulo non se realiza dende un punto de vista das magnitudes macroeconómicas, máis os datos sinalados permiten contextualizar axeitadamente a importancia capital do sector na nosa Comunidade. A análise da situación da cultura en Galicia, no presente capítulo, realízase a través do estudo de magnitudes transversais e de dominios culturais, entendendo por magnitudes transversais as operacións estatísticas que afectan a diferentes sectores culturais, e por dominios culturais ou magnitudes sectoriais, aqueles que representan un conxunto común de actividades económicas e sociais que tradicionalmente son consideradas de natureza cultural, tales coma os bens culturais, libros e publicacións periódicas ou artes musicais, entre outras. A consideración de factores fundamentais no eido cultural como os relacionados co ensino ou o uso das tecnoloxías nos fogares analízanse no capitulo da educación e o dedicado ás actividades de I+D.

A distribución funcional do orzamento de gastos da Administración Xeral amosa que, dentro da produción de bens públicos de carácter social, o presuposto dedicado a cultura (función 43) ascende en 2017 a 63,9 millóns de euros, un 3,1% máis que o ano anterior.

Indicadores transversais

As magnitudes transversais fan referencia a todos aqueles indicadores que afecten a diferentes sectores ou actividades culturais: emprego, sector empresarial, financiamento e gasto público en cultura, gasto e consumo cultural nos fogares, propiedade intelectual e turismo cultural.

- **Emprego cultural**

Os datos do Ministerio de Educación, Cultura e Deporte reflicten que o número de persoas ocupadas en actividades cunha dimensión cultural en Galicia no ano 2016 sitúase en 29.200 ocupados, o que representa o 5,4% do emprego cultural no conxunto do Estado. En termos absolutos, **cadro 4.5.1.**, Galicia é a quinta Comunidade

Emprego cultural nas CC.AA. 2009-16 (1)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
					(miles)			
Andalucía	68,4	52,8	49,4	45,8	49,0	58,2	54,7	64,3
Aragón	14,2	13,5	13,6	9,6	9,2	12,4	15,0	13,1
Asturias	9,7	8,5	7,2	8,4	7,6	7,9	8,5	9,7
Baleares	13,2	12,3	9,8	10,0	13,2	13,2	14,7	14,1
Canarias	16,6	16,9	15,6	14,2	12,9	15,0	19,3	17,3
Castela - A Mancha	15,3	14,9	13,1	12,0	13,7	14,8	14,6	17,8
Castela e León	22,2	24,9	19,6	17,7	17,2	17,7	18,1	19,2
Cataluña	117,7	126,1	126,1	105,1	117,0	122,0	108,3	117,0
Comunidade Valenciana	48,8	46,7	42,0	43,4	42,0	41,9	47,1	42,8
Galicia	33,2	30,6	24,2	21,4	24,3	27,6	26,6	29,2
Madrid	119,1	97,3	116,7	132,7	125,5	127,9	135,4	142,0
Murcia	10,4	10,5	6,7	9,4	9,7	9,3	9,0	10,2
Navarra	7,3	8,1	9,9	7,6	6,7	7,8	7,8	7,4
País Vasco	25,9	25,5	29,1	28,1	22,8	22,7	23,7	27,8
Cantabria, Extremadura, A Rioxa, Ceuta e Melilla	15,0	14,7	15,8	13,6	14,5	13,4	12,3	12,9
Total	537,0	503,7	481,7	478,8	485,3	511,8	515,1	544,8

(1) ocupados de máis de 16 anos que desenvolven ocupacións culturais, considerando éstas como aquelas actividades profesionais cunha dimensión cultural como por exemplo escritores, artistas, arquiveiros, bibliotecarios, actividades de edición, cinematográficas, de vídeo, radio, tv, actividades artísticas e de espectáculos e outras, con independencia da actividade principal do empregador

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Empleo cultural*

4.5.1.

Empresas culturais nas CC.AA. 2014-15: distribución segundo actividade económica principal

	2014		2015	
	Galicia	España	Galicia	España
Total empresas	5.747	107.922	6.016	112.037
En determinadas actividades da industria e dos servizos	4.111	83.257	4.424	88.071
Actividades de bibliotecas, arquivos, museos e outras	213	4.980	234	5.364
Edición de libros, xornais e outras activ. edit.	351	8.152	359	8.170
Cinematografía, vídeo, radio, tv, e outras activ. de edic. musical	354	8.952	356	9.098
Axencias de novas	1	109	1	102
Actividades de deseño, creación, artísticas e de espectáculos	1.504	27.880	1.713	30.984
Fotografía	572	9.443	637	10.425
Actividades de traducción e interpretación	315	7.695	328	8.075
Artes gráficas e reprod. de soportes grabados	713	14.331	709	14.042
Fabricac. de soportes, aparatos de imaxe e son e instr. musicais	25	312	27	326
Educación cultural	63	1.403	60	1.485
En determinadas actividades do comercio e aluguer	1.636	24.665	1.592	23.966

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.2.

con maior número de persoas empregadas en actividades culturais, tras Madrid, Cataluña, Andalucía e a Comunidade Valenciana.

En relación co ano anterior, a ocupación neste sector medra en Galicia un 9,8% (2.600 persoas máis), superior ao incremento do 5,8% no conxunto do Estado. A evolución do emprego cultural nas diferentes CCAA no ano 2016 foi desigual, con incrementos de emprego superiores á media estatal en Castela-A Mancha, Andalucía, País Vasco, Asturias, Murcia, Galicia, Cataluña e Castela-León e con caídas superiores ao 10% en comunidades como Aragón ou Canarias.

- **Empresas culturais**

Defínense como empresas culturais aquelas cuxa principal actividade económica atópase relacionada co ám-

Gasto público liquidado en cultura en Galicia e España 2013-14

		2013		2014	
		Galicia	España	Galicia	España
Total	*(en miles de euros)*	67.655	1.071.063	62.218	1.046.924
Gasto / gasto liquidado total	*(%)*	0,69	0,62	0,61	0,58
Gasto / PIB		0,12	0,10	0,12	0,10
Gasto / habitante	*(en euros)*	24,5	22,9	22,60	22,50
Actividades					
Bens e servizos culturais	*(en miles de euros)*	31.584	397.815	26.289	410.042
Artes plásticas, escénicas e musicais		-	229.685	-	235.815
Libro e audiovisual		-	48.445	-	47.809
Interdisciplinar e non distribuído		36.071	395.119	35.929	353.259

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Estadística de financiación y gasto público en cultura*

4.5.3.

bito da cultura, actividades vinculadas a bibliotecas, arquivos, museos e outras institucións culturais, actividades cinematográficas, de vídeo, de radio e televisión así como as artísticas e de espectáculos, entre outras. No ano 2015 en Galicia, rexistráronse 6.016 empresas culturais, 269 máis que no ano anterior, o que supón o 5,4% das empresas culturais españolas.

Galicia é a sexta Comunidade con maior número de empresas. No que respecta ás actividades da industria e servizos, que abranguen o 73,5% das empresas culturais en Galicia, cómpre mencionar as actividades de "deseño, creación artística e de espectáculos", que con 1.713 empresas, representan o 28,5% das empresas culturais en Galicia, así como as actividades de "artes gráficas e reprodución de soportes gravados", que supoñen con 709 empresas, o 11,8% das empresas culturais galegas.

• Financiamento e gasto público en cultura

Para analizar o gasto público destinado á cultura en Galicia, enténdese por gasto público en cultura o gasto consolidado liquidado destinado a cultura, na súa fase de obrigas recoñecidas, polo que a natureza do financiador e non a do receptor é a que determina o carácter público ou privado do gasto. O gasto que se presenta está consolidado, eliminando deste xeito a dobre contabilización.

O gasto liquidado en cultura realizado pola Administración autonómica galega ascendeu no ano 2014, último dispoñible, a 62,2 millóns de euros, o que indica unha redución do 8% en relación ao ano anterior (5,4 millóns de euros menos), sendo o seu peso no PIB do 0,12% e a porcentaxe de gasto liquidado do 0,69% sobre o total do orzamento inicial. Como reflicte o **cadro 4.5.3.**, a redución do gasto liquidado en cultura ven explicada pola redución de case o 17% no gasto das actividades incluídas dentro do apartado "bens e servizos culturais". Esta redución supón 5,3 millóns de euros menos e afecta fundamentalmente ao gasto liquidado destinado a monumentos históricos (4 millóns de euros menos), bibliotecas (900 mil euros menos) e arquivos (400 mil euros menos).

Na mesma liña do acontecido no conxunto do Estado, Galicia presenta unha redución do seu gasto por habitante, que se sitúa en 22,6 euros (24,5 euros no ano anterior), unha redución do 7,8%, moi superior á redución media no conxunto do Estado, que se sitúa no 1,7%. A pesar da maior redución porcentual en Galicia que no Estado, o gasto medio en Galicia sitúase na media estatal.

• Gasto e consumo cultural nos fogares

No que respecta ao gasto cultural nos fogares galegos, o ano 2015 rompe coa tendencia de anos anteriores e incrementa o gasto destinado a consumo cultural por parte das familias, tanto en Galicia como no conxunto do Estado (**cadro 4.5.4.**).

A poboación galega gastou máis de 635 millóns de euros en cultura no ano 2015, un 15,9% superior ao realizado no ano anterior, un incremento moi superior ao rexistrado de media no Estado, onde o gasto nos fogares destinado a consumo cultural permanece estan-

Consumo cultural nos fogares en Galicia e España 2014-15

		2014		2015	
		Galicia	España	Galicia	España
Total		548,6	11.963,3	635,8	11.968,9
libros e publicacións periódicas		99,4	1.659,3	96,8	1.749,7
servizos culturais	*(en millóns de euros)*	150,6	4.215,4	232,7	4.343,1
equipos e accesorios audiovisuais, fotográficos e cinematográficos		64,4	1.154,7	63,5	1.141,0
equipos e accesorios de tratamento de información e Internet		191,2	4.144,7	194,8	3.945,1
outros bens e servizos		43,0	789,2	48,0	790,0
gasto / habitante	*(en euros)*	201,9	260,1	235,0	260,4
gasto / fogar		509,6	653,6	587,7	651,4

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, A*nuario de Estadísticas Culturales*

4.5.4.

cado. Galicia é a Comunidade onde máis se incrementou o gasto total en bens e servizos culturais no último ano. A pesar deste forte incremento, a Comunidade galega sitúase en sexto lugar no conxunto do Estado en canto a gasto total en cultura, acadando o 5,3% do gasto total en España.

O principal destino deste gasto é o consumo de servizos culturais e a compra de equipos e accesorios de tratamento de información e internet, co 36,6% e o 30,6% do gasto total, respectivamente, seguido polo gasto en libros e publicacións periódicas, que representa o 15,2%. Analizando a evolución dos diferentes gastos, apreciase un descenso paulatino do apartado de libros e publicacións periódicas, un pequeno incremento dos equipos e accesorios audiovisuais de tratamento da información e internet e un crecemento importante do gasto en servizos culturais.

En termos relativos, o gasto medio por fogar en cultura situouse no ano 2015 en 587,7 euros, case 64 euros menos que a media estatal. Comparado co resto das Comunidades Autónomas, este importe sitúa a Galicia como a sétima CC.AA. con menor gasto por fogar. En termos per cápita, o gasto medio situouse en 235 euros por persoa (260,4 de media en España), sendo tamén a sétima Comunidade Autónoma con menor gasto.

O incremento do consumo cultural en Galicia pode vir impulsado pola evolución dos prezos, xa que os bens e servizos culturais baixan o seu prezo en conxunto dende o ano 2014, sendo a baixada máis acusada a dos equipos e soportes audiovisuais, fotográficos e informáticos. A confianza dos consumidores tamén semella incidir de xeito positivo na evolución do consumo, xa que no 2016, máis do 70% dos galegos poden permitirse "saír a cear, á cafetería, ao cine e ao teatro", fronte a só o 40% do 2012.

• Propiedade intelectual

Defínese como propiedade intelectual o conxunto de dereitos que corresponden aos autores e outros titulares respecto ás obras e prestacións froito da súa creación. A información dispoñible sobre os dereitos de propiedade intelectual deriva das Entidades de Xestión así como da explotación estatística do Rexistro xeral da propiedade intelectual.

En Galicia, a diferenza do acontecido no conxunto do Estado, no ano 2015 cambia a tendencia de anos anteriores e increméntase o número de primeiras inscricións de dereitos de propiedade industrial realizadas no Rexistro da Propiedade Intelectual, fronte ao descenso no Estado. No último ano realizáronse un total de 1.490 inscricións, 269 máis que no ano anterior, aumentando o seu peso relativo no total estatal ata o 5,9%, fronte ao 4,7% do ano 2014. O 71,4% do total das inscricións corresponderon a obras literarias e científicas, seguidas das obras musicais, cinematográficas e audiovisuais, co 15,8% (**cadro 4.5.5.**).

• Turismo cultural

Un aspecto que incide directamente na evolución das actividades culturais e no sector da cultura en xeral é o turismo, en concreto o turismo por motivos de ocio e cultura. Os datos dos que se dispón para analizar a evolución deste indicador son os proporcionados polo INE que se refiren, exclusivamente, a residentes nacionais.

Dereitos de propiedade intelectual 2009-15 (1)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Obras literarias e científicas							
Galicia	1.283	1.254	1.313	1.207	1.157	931	1.064
España	24.186	20.230	24.540	24.039	20.919	19.235	18.360
Obras musicais, cinematográficas e audiovisuais							
Galicia	300	284	300	255	294	178	235
España	6.307	6.266	6.335	5.611	5.483	4.403	4.430
Obras artísticas e técnicas							
Galicia	117	114	113	106	90	79	133
España	2.965	2.296	2.915	2.178	2.055	1.786	1.779
Outras							
Galicia	56	106	57	85	43	33	58
España	854	838	1.141	854	846	755	748
Total							
Galicia	1.756	1.758	1.783	1.653	1.584	1.221	1.490
España	34.312	29.630	34.931	32.682	29.303	26.179	25.317

(1) primeiras inscricións realizadas no Rexistro da Propiedade Intelectual; o dato total de España recolle a suma das inscricións no rexistro central e nos rexistros territoriais

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Propiedad intelectual*

4.5.5.

Viaxes por motivos culturais de residentes 2015-16

	2015		2016	
	Galicia	España	Galicia	España
Viaxes totais	8.853.166	160.331.085	8.497.311	166.218.791
Ocio, recreo e vacacións	3.069.870	71.272.071	3.199.982	76.784.754
Turismo cultural	444.213	9.332.102	443.021	9.425.271
Pernoctacións totais	27.143.870	616.515.918	27.223.153	643.050.482
Ocio, recreo e vacacións	11.180.939	310.865.067	12.109.659	340.602.737
Turismo cultural	1.782.211	31.248.833	1.438.514	33.731.469
Duración media das viaxes (días)	3,07	3,85	3,20	3,87
Ocio, recreo e vacacións	3,64	4,36	3,78	4,44
Turismo cultural	4,01	3,35	3,25	3,58

Fonte: INE, *Encuesta de turismo de residentes*

4.5.6.

No ano 2016 observamos unha caída das viaxes totais que realizan os residentes da nosa Comunidade. Os viaxes por motivos culturais representan o 5,2% do total de viaxes realizados polos galegos no ano 2016, sendo un 0,3% inferiores aos realizados no ano anterior. As pernoctacións e a duración dos viaxes culturais tamén caen en 2016, un 19% en ámbolos dous casos.

O gasto medio por viaxe realizado por turistas nacionais a Galicia sería de 169,6 euros, na media estatal (169,4 euros de gasto medio por persoa), pero por debaixo de Comunidades como Baleares (347 euros), Canarias (281 euros), Madrid (199 euros) ou o País Vasco (185 euros), entre outras.

O gasto medio por viaxe por motivos culturais realizado por turistas nacionais a Galicia sería de 343,3 euros por persoa, en torno a 40 euros máis que o gasto medio estatal, e o quinto máis elevado do Estado, por detrás do gasto medio nas Comunidades de Baleares, Canarias, Cantabria e País Vasco.

No ano 2016, os galegos realizaron 443 mil viaxes rexistrados como turismo por motivo cultural, nos que gastaron 264 millóns de euros, dos que o 7,6% corresponde ao gasto de galegos dentro da Comunidade, fronte ao 51% do gasto total en turismo cultura dos galegos que se efectúa fóra do territorio nacional.

Gasto nas viaxes por motivos culturais de residentes 2015-16

	2015		2016	
	Galicia	España	Galicia	España
		Gasto total (en miles de euros)		
Viaxes por destino				
Total	1.763.913,7	37.953.241,0	1.762.888,7	41.388.181,3
Estranxeiro	576.331,2	11.931.422,9	485.930,8	13.233.735,9
Galicia	564.898,3	1.567.258,0	540.998,6	1.647.596,3
Ocio, recreo e vacacións				
Total	846.942,1	20.648.371,8	911.404,9	23.368.955,5
Estranxeiro	267.066,9	6.449.162,6	275.018,9	7.585.371,4
Galicia	239.368,0	763.376,4	220.688,0	768.918,3
Turismo cultural				
Total	287.612,4	6.680.526,0	264.408,1	7.339.045,6
Estranxeiro	161.412,3	4.119.181,1	135.870,8	4.508.940,2
Galicia	20.217,5	182.999,5	20.235,1	172.184,3
		Gasto medio por persona (en euros)		
Viaxes por destino				
Total	182,9	216,3	191,9	227,5
Estranxeiro	726,4	788,1	703,3	841,2
Galicia	82,5	158,8	83,1	169,6
Ocio, recreo e vacacións				
Total	240,0	260,1	249,2	272,0
Estranxeiro	581,2	794,3	600,7	830,0
Galicia	113,7	217,6	100,4	217,8
Turismo cultural				
Total	420,0	473,5	414,7	509,0
Estranxeiro	670,8	862,2	698,4	902,9
Galicia	161,6	342,3	140,2	343,3
		Gasto medio diario por persona (en euros)		
Viaxes por destino				
Total	54,4	50,6	53,9	53,0
Estranxeiro	108,9	89,6	89,0	96,4
Galicia	31,3	40,0	30,3	41,42
Ocio, recreo e vacacións				
Total	63,8	57,4	64,2	58,8
Estranxeiro	127,2	132,5	132,0	133,8
Galicia	37,8	46,1	30,8	43,9
Turismo cultural				
Total	96,2	109,5	110,4	112,2
Estranxeiro	133,6	138,4	142,1	142,3
Galicia	34,9	64,8	62,8	74,4

Fonte: INE, *Encuesta de turismo de residentes*

4.5.7.

Dominios culturais

Dentro dos chamados dominios culturais, analízanse os bens de interese cultural, a actividade da edición de libros e publicacións periódicas, as artes escénicas e musicais e, finalmente, os medios audiovisuais e interactivos, como magnitudes sectoriais concretas dos dominios culturais.

- **Bens de interese cultural**

Forman parte do patrimonio cultural de Galicia todos os bens materiais e inmateriais que, polo seu recoñecido valor propio, deban ser considerados de interese relevante para a permanencia e a identidade da cultura galega a través do tempo. Os máis sobranceiros deles son recoñecidos como Bens de Interese Cultural (BIC), que se clasifican en bens mobles ou bens inmobles.

Os bens inmobles poderán selo de forma individual ou ben como colección, e a súa declaración atenderá ás seguintes clases: monumento, conxunto e sitio histórico, xardín histórico e zona arqueolóxica. O conxunto de bens inmobles inscritos no ano 2015 como bens de Interese Cultural (BIC) ascendeu a 767, un máis que no ano anterior. Si se analizan os datos por categorías, a maior parte dos bens inmóbeis inscritos en 2015 con BIC correspóndense coa categoría de monumentos, o

Bens mobles e inmobles inscritos como Bens de Interese Cultural (BIC) en Galicia e España 2014-15

	2014		2015	
	Galicia	España	Galicia	España
Bens Interese Cultural (BIC)	4.553	36.427	5.845	37.672
Bens inmobles	766	17.107	767	17.302
Monumento	628	13.405	629	13.558
Xardín Histórico	6	91	6	91
Conxunto histórico	50	966	50	970
Sitio histórico	68	427	68	457
Zona arqueolóxica	14	2.218	14	2.226
Bens mobles	3.787	19.320	5.078	20.370

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, A*nuario de Estadísticas Culturales*

4.5.8.

Museos e coleccións museográficas en Galicia e España 2014

	Museos e coleccións museográficas (1)		Visitantes (2)			
	número	museos / 100.000 habs.	totais	visitantes / museo	visitantes estranxeiros / museo (3)	% visitantes en grupo
Galicia	82	3,0	1.459.120	18.470	2.227	84,8
España	1.552	3,3	58.418.342	39.795	7.383	69,5

(1) museos e coleccións no censo
(2) Os datos de visitantes son sobre os museos que cumplimetaron á estatística
(3) datos referidos aos museos que informaron sobre o número de visitantes estranxeiros
Fonte: *Ministerio de Educación, Cultura y Deporte*

4.5.9.

Bibliotecas en Galicia e España 2014: distribución segundo volume de fondos

	Total	ata 2.000 vols.	de 2.001 a 5.000 vols.	de 5001 a 10.000 vols.	de 10.001 a 20.000 vols.	de 20.001 a 50.000 vols.	de 50.001 a 100.000 vols.	máis de 100.000 vols.
Galicia	497	76	80	114	116	75	19	17
España	6717	641	1196	1575	1522	1114	336	333

Fonte: *INE*

4.5.9.

82%, seguidos polos sitios históricos, que representan o 8,8%; polos conxuntos históricos, co 6,5%; polas zonas arqueolóxicas, co 1,8%; e os xardíns históricos, co 0,8%.

No ano 2015 prodúcese novamente un forte incremento dos bens mobles, debido ao aumento dos bens incoados en Galicia correspondentes na súa maior parte á categoría "Pintura e Debuxo".

O número de bens mobles inscritos en Galicia no ano 2015 ascendeu a 5.078, o que representa o 25% do total estatal. Deste total 382 corresponden a BIC declarados e 4.696 a BIC incoados.

- **Museos e coleccións museográficas**

PENDENTE DATOS CADRO 4.5.9.

- **Bibliotecas**

PENDENTE DATOS CADRO 4.5.10.

Tirada e difusión da prensa diaria 2015-16 (1)

Medio	2015		2016	
	Promedio tirada	Promedio difusión	Promedio tirada	Promedio difusión
Atlántico Diario	3.850	2.904	3.675	2.826
Diario de Pontevedra	6.123	5.194	5.826	4.930
Faro de Vigo	34.711	29.650	33.149	28.511
La Opinión A Coruña	5.946	4.348	5.678	4.193
El Progreso Lugo	15.125	12.747	14.827	12.379
La Voz de Galicia	83.095	72.949	80.437	71.152

(1) cabeceiras controladas pola OJD entre xullo 2015 e xuño 2016
Fonte: Oficina de Justificación de la Difusión

4.5.11.

• Libro e publicacións periódicas

En 2015, cae novamente, como ven acontecendo dende o ano 2010, agás a excepción do 2014, o número de libros inscritos no International Standar Book Number (ISBN) en Galicia. En 2015 Galicia editou 2.266 libros, 338 menos que en 2014, o que supón un descenso dun 13%; Galicia ocupa o quinto lugar no conxunto do Estado en número de libros inscritos no ISBN. O número de libros publicados en galego no ano 2015 foi de 1.394, tamén inferior aos do ano anterior, con 45 libros menos; así mesmo traducíronse ao idioma galego 64 libros no ano 2015.

Respecto á prensa escrita, os datos da Oficina de Justificación de la Difusión (OJD) amosan que os principais xornais galegos con cabeceiras controladas pola OJD continúan reducindo a súa tirada media en relación ao período anterior. Entre xullo de 2015 e xuño de 2016, a tirada media está en torno aos 23.932 exemplares (24.808 no mesmo período do ano anterior), cun promedio de difusión de 20.665 exemplares (21.299 no período anterior). O diario con maior tirada en Galicia no citado período é *La Voz de Galicia*, que acada de promedio 80.437 exemplares diarios e a súa difusión chega ata os 71.152 exemplares. O segundo diario galego en importancia é o *Faro de Vigo*, cunha tirada de 33.149 exemplares e unha difusión de 28.511 exemplares (**cadro 4.5.11.**).

• Artes escénicas e musicais

Neste apartado, preténdese dar unha visión breve das artes escénicas e da música en Galicia, con indicadores da creación musical, da infraestrutura das artes escénicas e musicais, da interpretación e da actividade nestes sectores.

Os **cadros 4.5.12.** e **4.5.13.** mostran os principais indicadores das artes escénicas e musicais en Galicia e España. Con carácter xeral, os datos recollidos no devandito **cadro 4.5.12.** indican un estancamento dos indicadores en relación ao ano anterior. Así, redúcese o número de obras inscritas no International Standar Music Number (ISMN), o número de espazos escénicos e de compañías, manténdose estable o número de salas de concertos e incrementándose tanto os festivais de teatro coma de danza realizados en Galicia.

O número de espazos escénicos e de salas de concertos por cada 100.000 habitantes en Galicia, no ano 2015, é de 3 e 1,1 respectivamente, rateo levemente inferior á media estatal que é de 3,4 e 1,2 por cada 100.000 habitantes.

O número de representacións, así como o de espectadores, redúcese con carácter xeral nas distintas disciplinas recollidas no **cadro 4.5.13.** Só as representación de música clásica e obras teatrais aumentan o seu número no ano 2015 , acadando as 1.150 e 1.527, respectivamente.

O peso das representacións e espectadores galegos sobre o total estatal sitúase no 4,1% no 2015, mentres que a recadación destas actividades en Galicia só supón o 2,9% do total estatal.

Así mesmo, o gasto medio por espectador en Galicia está moi por baixo da media española, especialmente no caso do xénero lírico, con 8,8 euros (30,8 euros en

Artes escénicas e musicais en Galicia e España 2014-15

	2014		2015	
	Galicia	España	Galicia	España
Obras musicais				
Editores	3	70	5	54
Obras inscritas (1)	12	1.393	8	683
en galego	3		4	
Espazos escénicos				
Número	87	1.546	83	1.569
Espazos/100.000 habitantes	3,2	3,3	3,0	3,4
Salas concertos				
Salas	30	541	30	537
Salas/100.000 habitantes	1,1	1,2	1,1	1,2
Compañías				
Teatro	231	3.617	228	3.640
Danza	86	937	86	964
Festivais				
Teatro	52	654	60	787
Danza	18	319	19	329

(1) Inscritas en el ISMN

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.12.

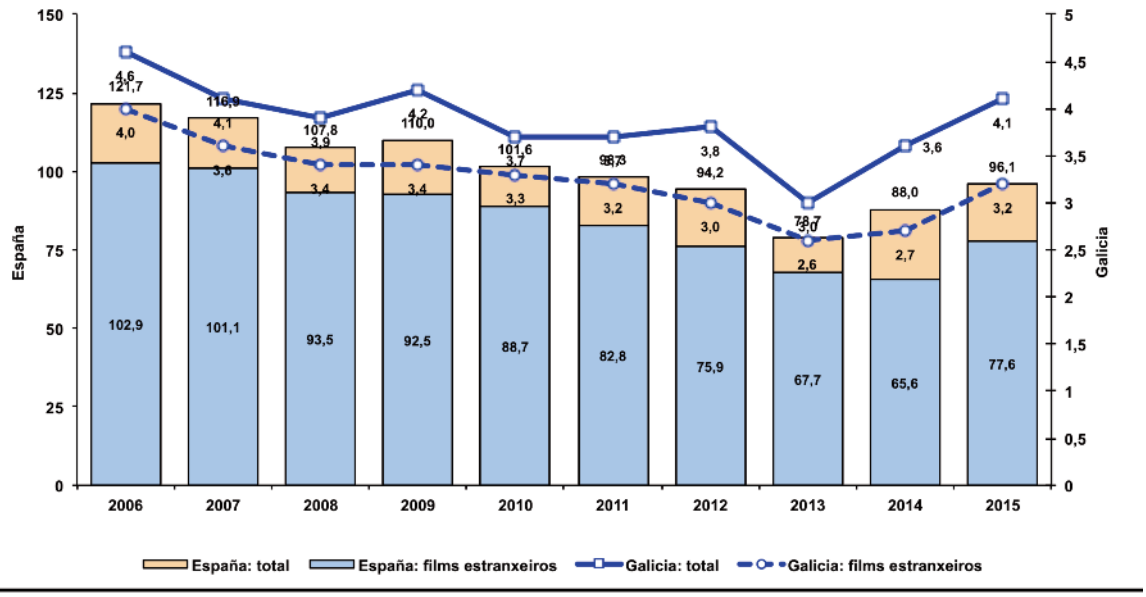
Espectadores e recadación nas artes escénicas en Galicia e España 2014-15

		2014		2015	
		Galicia	España	Galicia	España
Representacións		6.687	159.969	6.410	154.796
obras teatrais		1.522	47.660	1.527	46.774
xénero lírico		23	1.162	22	1.106
danza		68	2.158	65	2.068
concertos música clásica		1.136	14.400	1.150	14.636
concertos música popular		3.938	94.589	3.646	90.212
Espectadores		1.588	38.450	1.567	37.476
obras teatrais		366	12.077	398	12.045
xénero lírico	(en miles)	15	701	14	664
danza		30	910	30	863
concertos música clásica		236	4.400	254	4.532
concertos música popular		941	20.362	871	19.372
Recadación		10.307	366.105	10.805	372.108
obras teatrais		3.464	181.267	4.133	192.341
xénero lírico	(en miles de euros)	128	21.581	123	20.413
danza		173	8.673	169	8.371
concertos música clásica		764	36.028	1.031	38.001
concertos música popular		5.778	118.556	5.349	112.982
Gasto medio espectador					
obras teatrais		9,5	15,0	10,4	16,0
xénero lírico	(euros)	8,5	30,8	8,8	30,8
danza		5,8	9,5	5,6	9,7
concertos música clásica		3,2	8,2	4,1	8,4
concertos música popular		6,1	5,8	6,1	5,8

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Anuario de Estadísticas Culturales*

4.5.13.

Espectadores no cine en Galicia e España 2006-15 (1): distribución segundo nacionalidade do film

(1) en millóns de persoas
Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Estadística de cinematografía*

4.5.14.

España), ou nas obras teatrais, con 10,4 euros, fronte a 16 euros de media en España.

• Medios audiovisuais e interactivos: cine, TV, radio

No ano 2015 en Galicia están rexistradas 13 empresas produtoras de cine, 38 cines e 175 salas de exhibición, o que supón 6,4 salas por cada 100.000 habitantes, lonxe da media estatal que no dito ano 2015 era de 7,7.

Tal como se observa no **gráfico 4.5.14.**, en Galicia no ano 2015 asistiron ao cine 4,1 millóns de persoas, isto é 500.000 espectadores máis que no ano anterior, un 14% máis. Con todo, os datos de asistencia media por habitante, aínda que melloran, distan de ser positivos, xa que Galicia con 1,5 asistencias por habitante e ano, está seis décimas por debaixo da media estatal, de xeito que os galegos son os que menos van ao cine, só por diante de Castela–A Mancha, Estremadura e Ceuta e Melilla.

Dos ditos 500.000 espectadores que recuperou o cine en Galicia, todos corresponden a cintas estranxeiras, xa que as películas españolas perderon 100.000 espectadores no último ano en Galicia.

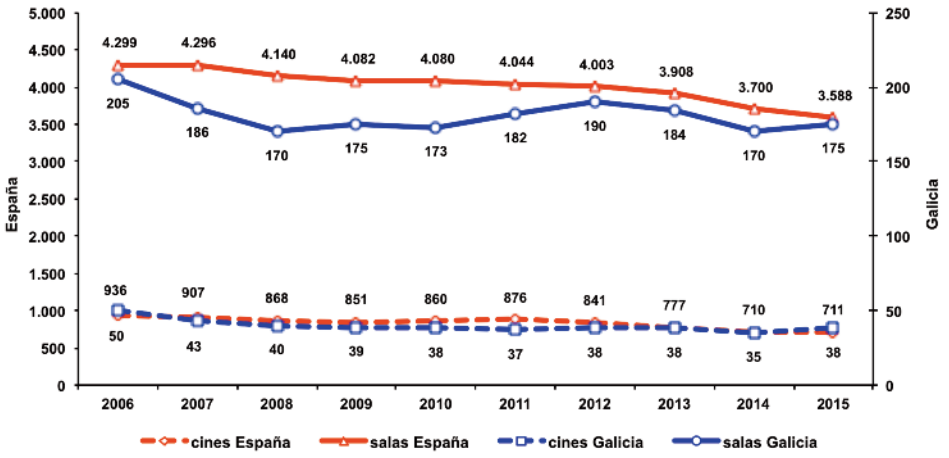
Tal como se observa no **gráfico 4.5.16.**, os cines galegos aumentaron a súa recadación respecto a 2014 en 2,5 millóns de euros, acadando os 23,8 millóns de euros. Galicia é a sexta Comunidade en volume de recadación tras Madrid, Cataluña, Andalucía, Valencia e País Vasco. Son as longametraxes estranxeiras as que incrementan a recadación, compensando a caída das de orixe nacional.

Xunto á evolución positiva en espectadores e recadación, no ano 2015 en Galicia recuperáronse 3 cines e 5 salas de exhibición.

O custo medio da entrada mantense estable en Galicia no ano 2015 en relación ao ano anterior, situándose en 5,9 euros, levemente inferior á media do Estado (6 euros), sendo Galicia a cuarta Comunidade con maior prezo medio da entrada de cine. No que respecta ao gasto medio por habitante, Galicia con 8,7 euros, 3,7 menos que a media do Estado, é a cuarta Comunidade con menor prezo.

Finalmente, salientar o feito de que máis da metade da poboación galega, o 55,6%, non vai nunca ao cine, segundo a enquisa de hábitos e prácticas culturais en España 2014-2015, sendo o motivo principal o feito de consideralo caro.

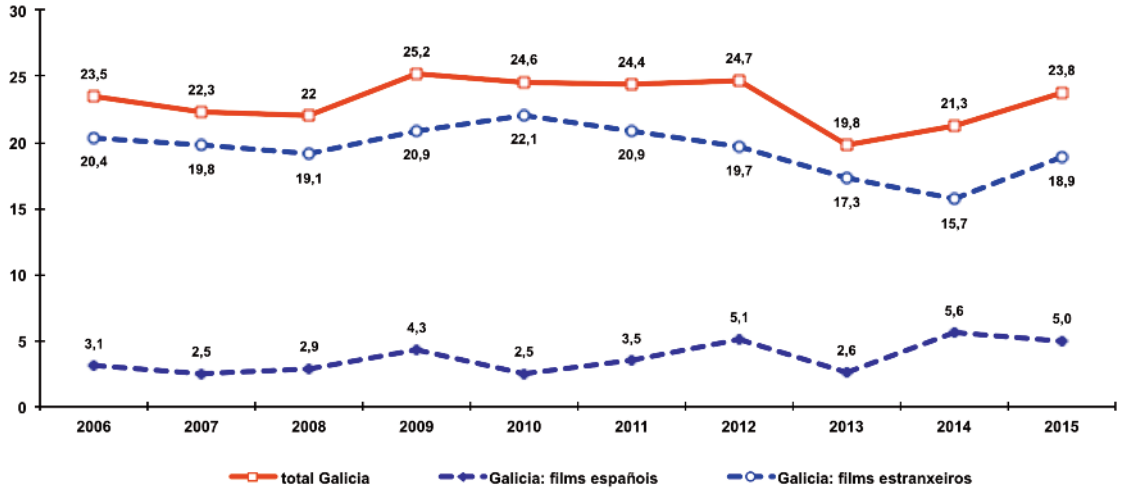
Cines e salas de exhibición en Galicia e España 2006-15

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Estadística de cinematografía*

4.5.15.

Recadación dos cines 2006-15: distribución segundo nacionalidade do film

Fonte: Ministerio de Educación, Cultura y Deporte, *Estadística de cinematografía*

4.5.16.

En relación á televisión e á radio, no ranking de emisoras de radio xeralista do Estudio General de Medios (EGM), a *Radio Galega* sitúase no décimo posto, con 127.000 oíntes por día (11.000 menos que no mesmo período do ano anterior), o que significa un *share* do 0,9% (**cadro 4.5.17.**).

No que respecta ás cadeas de televisión, ao igual que no ano anterior a TVG sitúase no noveno posto da clasificación do EGM, caendo a cota de *share* do 1% ao 0,9%. ❑

Ranking de emisoras de radio xeralista no EGM 2015-16 (1)

	2015		2016	
	oíntes / día *(en miles)*	share *(%)*	oíntes / día *(en miles)*	share *(%)*
Ser	4.419	35,4	4.269	34,0
COPE	2.029	15,1	2.588	20,8
Onda Cero	2.137	16,4	1.767	12,5
RNE	1.273	9,3	1.306	9,5
Rac 1	745	6,3	724	6,0
Catalunya Radio	595	3,7	546	3,4
EsRadio	337	2,8	361	2,8
Canal Sur Radio	327	2,5	302	2,3
Radio Euskadi	158	1,3	176	1,2
Radio Galega	138	1,0	127	0,9
Euskadi Irratia	90	0,7	82	0,5

(1) febreiro-novembro
Fonte:AIMC, *Estudio general de medios*

4.5.17.